

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Válka v Bosně a Hercegovině na stránkách
českého tisku**

Jan Mrva

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Diplomová práce

Válka v Bosně a Hercegovině na stránkách českého tisku

Jan Mrva

Vedoucí práce:

PhDr. František Bahenský

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Františkovi Bahenskému, vedoucímu mé diplomové práce, za poskytnutí cenných informací, rad a za odborné vedení po dobu přípravy a dokončení práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	6
1 ÚVOD	7
2 BOSNA A HERCEGOVINA PŘED VÁLKOU	11
3 VÁLKA NA STRÁNKÁCH ČESKÉHO TISKU.....	15
3.1 Referendum o nezávislosti Bosny a Hercegoviny a začátek války.....	15
3.2 Humanitární situace v Bosně a Hercegovině v prvním roce konfliktu.....	26
3.3 Bosenští uprchlíci v Česku v průběhu prvního roku konfliktu.....	33
3.4 Počátek bojů Chorvatů s Bosňáky.....	37
3.5 Jednání o mírovém plánu Vance-Owen na ženevské konferenci.....	39
3.6 Nekonečná jednání o mírovém plánu Vance-Owen.....	43
3.7 Mírový plán Owen-Stoltenberg	50
3.8 Tragédie na sarajevském tržišti.....	55
3.9 Washingtonská dohoda	57
3.10 Srebrenica.....	60
3.11 Chorvatská ofenzíva a letecké údery NATO	64
3.12 Daytonská dohoda	67

4 ZÁVĚR	70
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	75
PŘÍLOHY	78
RESUMÉ	82

SEZNAM ZKRATEK:

AFP	Francouzská tisková agentura
AP	Associated Press
BaH	Bosna a Hercegovina
CNN	Cable News Network
ČSTK	Československá tisková agentura
DPA	Deutsche Presse Agentur
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
FMV	Federální ministerstvo vnitra
G7	Group of Seven
HDZ BaH	Chorvatské demokratické společenství Bosny a Hercegoviny
JLA	Jugoslávská lidová armáda
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
NATO	Severoatlantická aliance
OSN	Organizace spojených národů
SDA	Strana demokratické akce
SDS BaH	Srbská demokratická strana Bosny a Hercegoviny
Tanjug	Telegrafní agentura nové Jugoslávie
UNPROFOR	United Nations Protection Force
USA	Spojené státy americké

1. ÚVOD

Balkánský poloostrov je oblast, kde lze na relativně malém prostoru nalézt velký počet různorodých národů, které jsou v mnohém velmi odlišné. Některé svůj původ datují mnoho let před naším letopočtem a některé jsou relativně mladé. Po celá staletí se zde také střetávaly různé okruhy civilizačně-kulturního charakteru, a proto je tato oblast národně, etnicky i kulturně velmi rozmanitá. Toto střetávání různých kulturních okruhů, zde však zanechalo některé šrámy, jež se s tímto prostorem nesou až do dnešní doby. Značným problémem je například fakt, že se na malém prostoru nachází tři náboženství, křesťanství katolické a pravoslavné a také islám. V nedávné minulosti proto, díky těmto odlišnostem, docházelo k častým konfliktům mezi jednotlivými národy a etniky. Po druhé světové válce, kdy v jihoslovanském prostoru vznikla Jugoslávie, vedená Josipem Brozem Titem, se i díky jeho snaze řešit složitou národnostní otázku, situace na několik desítek let zklidnila. Avšak latentní problémy a šrámy z minulosti se naplno opět projeví na počátku 90. let 20. století, kdy došlo k rozpadu Jugoslávie.

Již při osamostatnění Slovinska došlo k ozbrojeným konfliktům, ty však neměly dlouhého trvání. Situace se naplno vyhrotila až při snaze Chorvatska o osamostatnění. Zde již propukly těžké boje mezi Chorvaty a Srby. Situace v další z republik rozpadající se Jugoslávie, Bosně a Hercegovině, se dlouhou dobu zdála být relativně klidná. I zde se ovšem projeví nacionalistické tendence, které měly velmi problematický rozměr. Území Bosny a Hercegoviny bylo totiž tvořeno třemi národy, Chorvaty, Srby a Muslimy alias Bosňáky. Probíhající konflikt mezi Chorvaty a Srby se rozšířil i do některých oblastí Bosny a Hercegoviny a vzhledem k tomu, že tuto zemi tvořily i tyto dva národy, byl válečný konflikt přenesen i na Bosnu a Hercegovinu, při snaze o vyhlášení její samostatnosti na začátku roku 1992. Díky přítomnosti Bosňáků, třetího hlavního národa v zemi, byl tento konflikt o to ničivější, drsnější a složitější. Válka v Bosně a Hercegovině byla jedním z největších válečných konfliktů v Evropě od druhé světové války. Je o to více

zarážející, že tato regulérní válka probíhala jen pár stovek kilometrů od hranic Československa, po tak dlouhou dobu, až do podzimu 1995.

Cílem této diplomové práce je skrze analýzy dvou deníků, Mladé fronty a Haló novin, podat celkový pohled na válku v Bosně a Hercegovině a především porovnat tyto dva deníky z hlediska způsobu informování veřejnosti o tomto válečném konfliktu.

Výběr deníků byl ovlivněn zejména snahou, aby oba reprezentovaly jakýsi odlišný světonázor a tím pádem i cílová skupina čtenářů byla odlišná. Jako první jsem zvolil Mladou frontu, jelikož se jedná o jeden z nejčtenějších a nejznámějších českých deníků s velmi početnou a pravidelnou základnou čtenářů. Druhá volba padla na Haló noviny, jelikož se jedná o stranický levicový deník zaměřený na užší profil čtenářů.

Mladá fronta Dnes vznikla založením společnosti MaF a.s., redaktory deníku Mladé fronty, jež vycházela již v předlistopadové době. Od počátku 90. let 20. stol. byla společnost vlastněna německou firmou Rheinisch-Bergische Verlagsgesellschaft mbH a její název se přejmenoval na MaFra a.s. (Bednařík, Jirák a Köpplová, 2011, s. 372). Podle informací, které mi poskytla redakce, se náklad deníku v letech 1992-1995 pohyboval kolem 360 000 výtisků. Mladá fronta také do Bosny a Hercegoviny vysílala zvláštního zpravodaje s fotoreportérem.

Haló noviny jsou stranický deník KSČM, prezentující se názory členů strany. Deník od roku 1991 vlastní společnost Futura a.s. a podle informací, jež mi poskytla redakce, byl její náklad v letech 1992-1995 přibližně 40 000 - 60 000 výtisků.

Sběr dat probíhal formou prezenčního studia ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje v Plzni. Jelikož deníky nejsou dostupné v digitální podobě, musel jsem prostudovat všechna čísla deníků v podobě fyzické. Výzkumný vzorek se skládal ze všech čísel od počátku roku 1992 do konce roku 1995, tedy po dobu trvání konfliktu. Po prostudování všech článků, týkajících se války v Bosně a Hercegovině, ze zmíněných čísel, jsem pomocí metody kódování (La Pelle, 2004), vybral tematické okruhy, které jsem považoval, po přečtení odborné literatury, za důležité

vzhledem k průběhu a vývoji války a také na které byl v denících dáván důraz. Tyto tematické okruhy, či kategorie, korespondují s jednotlivými kapitolami v této diplomové práci.

Na počátku analýzy deníků jsem si také stanovil výzkumnou hypotézu. Předpokládal jsem, že s ohledem na rozdílnost vybraných deníků, se bude výrazněji lišit také způsob informování o konfliktu v Bosně a Hercegovině i četnost jednotlivých článků. Předpokládal jsem také, že Haló noviny, jakožto stranický deník KSČM, budou o válce informovat tendenčně.

Jako výzkumnou metodu jsem si zvolil obsahovou analýzu, která mi umožní se zabývat jak obsahem sdělení, tak i jeho formou, případně se mohu zabývat také autorem i adresátem zkoumaného sdělení (Disman, 2002, s. 168). Využiji také metody komparativní, díky které mohu oba deníky z daných hledisek porovnávat a v omezené míře také metody hermeneutické textové a obrazové analýzy (Schulz a Reifová, 2004, s. 29), jelikož u článků se v mnohých případech nachází i obrazový materiál, který doplňuje a rozšiřuje dané sdělení v denících.

Obsahovou analýzu jsem si vybral pro její přednosti, které v této práci využiji. Umožňuje totiž zpracování velkého počtu textů či jiného obsahu a vzhledem k enormnímu počtu článků objevujících se na stránkách vybraných deníků a značné délky války v Bosně a Hercegovině, se tato metoda jeví jako velmi vhodná. Velkým plus pro tuto metodu je schopnost popsat změnu mediálních obsahů v delším časovém horizontu, možnost srovnávání různých typů médií a umožňuje také výzkum témat a prostoru, který jim deníky věnují (Trampota a Vojtěchovská, 2010, s. 99).

Obsahovou analýzu lze také kombinovat s hermeneutickou textovou a obrazovou analýzou. Tím lze docílit větší komplexity výzkumu. Tato kombinace však přináší nevýhodu v podobě větší subjektivnosti výzkumu a výsledků z něj plynoucích. Výsledek výzkumu je tím spojen s osobou, která výzkum provedla.

Tato práce se tedy bude zabývat mezilidskou komunikací. Mezilidská komunikace je obecně vnímána jako úspěšné vyslání a přijetí nějakého sdělení, které má smysl (O'Sullivan, Dutton a Rayner, 1998, s. 15). Mezilidská komunikace se také dá rozdělit na několik typů v závislosti na tom, v jaké rovině uspořádání společnosti tato komunikace probíhá. Může být intrapersonální, interpersonální, skupinová, meziskupinová, institucionální nebo celospolečenská (Jirák a Kopplová, 2003, s. 16). Právě posledním typem mezilidské komunikace se zabývá tato práce, jelikož do něj patří masová média. Masová média se jako prostředek celospolečenské komunikace liší například od interpersonální komunikace tím, že nezprostředkovávají komunikaci mezi dvěma jednotlivci, ale obstarávají komunikaci od jednoho zdroje k velkému množství lidí. Neprobíhá tedy vzájemná výměna komunikace, ale jedna strana se staví do role podavatele a druhá do role příjemce sdělení. Tato sdělení mohou mít různou povahu, například zvukovou, avšak v případě této práce bude kladen důraz na jazykovou a obrazovou povahu jednotlivých sdělení (Jirák a Köpplová, 2003, s. 21, 25). Bude velmi zajímavé zkoumat, jakým způsobem vybrané deníky informovaly prostřednictvím celospolečenské komunikace o válce v Bosně a Hercegovině.

2. BOSNA A HERCEGOVINA PŘED VÁLKOU

Již v 60. letech 20. století se v Jugoslávii začaly postupně objevovat náznaky etnických nepokojů, které postupně v 70. a 80. letech ještě zesílily. Jugoslávské vedení se je snažilo řešit změnami v ústavě a předávala jednotlivým členským zemím stále větší pravomoci a autonomii. Vypovídá o tom například změna ústavy v roce 1974, která měla výrazné konfедераční prvky (Hladký, 1993, s. 12). Tato ústava, která měla pozastavit národnostní rozpory, k nim naopak přispěla. Reálně totiž tato změna ústavy podpořila nacionální jednání jednotlivých republik (Vykoukal et. al., 2000, s. 635-640).

Smrt Josipa Broze Tita v roce 1980 všechny problémy, vzniklé v 70. letech, prohloubila. Již před jeho smrtí se také začaly objevovat ekonomické problémy a stoupající nezaměstnanost a Titovi nástupci nebyli schopni tyto problémy vyřešit. Decentralizační prvky ústavy z roku 1974 tak po smrti Tita také způsobily, že v jednotlivých zemích měly místní politické strany zájem zejména na tom, aby byla politická a ekonomická díkce ze strany vedení Jugoslávie co nejmenší. V 80. letech tak ožívají nacionální vášně u některých členských zemí, především pak v Chorvatsku, Slovinsku a v oblasti Kosova (Hladký, 1996, s. 109-111).

V Srbsku, Chorvatsku a Slovinsku se objevuje možnost politické plurality v roce 1989. Bosna a Hercegovina patřila spíše mezi konzervativní republiky a tak se v ní první strany objevují až v roce 1990. Muslimská komunita začala být v tomto roce, co se týče politických ambicí, aktivní. Během různých diskusí a setkání se také objevil návrh na označení muslimské komunity jako Bosňáci. Byla založena Strana demokratické akce (SDA)¹, jejíž předsedou byl zvolen Alija Izetbegović. Programem SDA bylo prosazení demokracie, politické plurality a snaha o přeměnu Jugoslávie na federaci (Hladký, 1996, s. 125-128).

V červenci roku 1990 vznikly v Bosně a Hercegovině také dvě nacionální strany, které se zprvu tvářily, že budou hájit konfедераční

¹ Původně měl název této strany znít Jugoslávská muslimská strana. Republikové zákony však v té době neumožňovaly zakládat strany na národnostním základě, proto byl zvolen neutrální název.

uspořádání, rovnost a dobré vztahy mezi všemi národy v Bosně a Hercegovině. Jednalo se o Srbskou demokratickou stranu Bosny a Hercegoviny (SDS BaH), jejíž předsedou se stal Radovan Karadžić a o Chorvatské demokratické společenství Bosny a Hercegoviny (HDZ BaH) s předsedou Stjepanem Kljulićem, který tento post převzal nedlouho po Davorovi Perinovićovi. Tyto strany byly ovšem napojeny na centra v Bělehradě respektive v Záhřebu. SDS BaH tak byla těsně spojena se Srbskou socialistickou stranou vedenou Slobodanem Miloševićem a HDZ BaH byla zase propojená s chorvatskou HDZ Franja Tudjmana. Později se také ukázalo, že obě nově vzniklé strany spíše hájily velkosrbské, respektive velkochorvatské myšlenky a jejich jednání umocňovaly i první ostré střety, které se mezi Srbskem a Chorvatskem začaly v té době objevovat. Při volbách, na začátku prosince v roce 1990, se však tyto tři největší strany vzájemně podporovaly, aby dosáhly vítězství, což se také stalo. Výsledky hlasování v jednotlivých opštinách dopadly skoro totožně, jako procentuální podíl jednotlivých národností. Ačkoliv se předvolební plakáty všech tří stran snažily umocnit dojem, že se v lidmi vnímaném, normálním a přirozeném soužití tří hlavních národů Bosny a Hercegoviny nic nezmění, došlo zde k podcenění znovuožívajícího nacionalismu (Hladký, 2005, s. 248-252; Kovačević a Dajić, 1998, s. 38). Všechny pozice v parlamentu a ve vedení země byly rozděleny podle předchozí dohody mezi všechny tři strany. Po krátké době však začalo docházet ke sporům mezi jednotlivými stranami. Především ze Srbské a Chorvatské strany docházelo k blokování jednání parlamentu a k demonstrativnímu opouštění při společných jednáních. Začalo docházet k situacím, kdy vládní členové neposlouchali své nadřízené patřící k jiné národnosti. Tyto konflikty začaly stále více ovlivňovat i obyvatele země. Neklid obyvatel Bosny a Hercegoviny přineslo vyhlášení samostatnosti Chorvatska a Slovinska 25. června 1991. Do té doby se vedla jednání o možném konfедераčním uspořádání Jugoslávie, však s vyhlášením samostatnosti obou zemí bylo těmto jednáním učiněno za dost a začal otevřený konflikt mezi Srbskem na straně jedné a Chorvatskem a Slovinskem na straně druhé. Z Jugoslávské lidové armády (JLA) se postupně stala výlučně

srbská a černohorská armáda, protože vojáci ostatních národů z armády utíkali a nebo neposlouchali povolávací rozkazy. JLA také začala, s pomocí SDS BaH, postupně tajně vybavovat srbské obyvatele v Bosně a Hercegovině zbraněmi (Hladký, 2005, s. 254-256; Lovrenović, 2000, s. 184).

V létě roku 1991 již plně probíhala válka mezi Chorvatskem a Srbskem. Vedení Bosny a Hercegoviny se snažilo o neutrální postavení k tomuto konfliktu, avšak bylo to pro ně velmi obtížné. Válka se chtě nechtě dotýkala i Bosny a Hercegoviny. Jugoslávská lidová armáda často útočila z bosenského území a také přes něj přesouvala své jednotky. Konflikty často probíhaly v blízkosti hranic a dotýkaly se i zde žijícího civilního obyvatelstva. Bosenští Srbové a srbští uprchlíci z Chorvatska požádali JLA o ochranu, jelikož měli strach před útoky z chorvatského území. I díky protichorvatské propagandě šířené ze Srbska začali bosenští Srbové vytvářet jakési srbské autonomní oblasti, jejíž obyvatelé byli vyzbrojováni právě Jugoslávskou lidovou armádou, jež se řídila pokyny srbského vedení. A. Izetbegović byl pod silicím tlakem. Byly vznášeny požadavky na vyzbrojení republikových jednotek, které by bránily Bosnu a Hercegovinu před silicími nacionálními náladami a konflikty. Izetbegović vyzbrojování odmítal. Nechtěl dráždit srbskou část obyvatel, vyzýval k toleranci, spolupráci a připomínal bosenskohercegovinské povědomí. Dál doufal, že konflikt do Bosny a Hercegoviny nepřeskočí. Do Bosny se dále stahovaly jednotky JLA složené ze srbských a černohorských vojáků. Začaly se také objevovat incidenty, kdy právě JLA napadala bosenské Chorvaty a ti se v odpověď začali také vyzbrojovat. V reakci na tyto události se sarajevské vedení odhodlalo k prosbě k Evropskému společenství (ES), aby do země vyslalo své pozorovatele.

Na podzim roku 1991 navrhli Bosenští Srbové v čele s SDS BaH, aby se Bosna a Hercegovina federalizovala a regionalizovala místní správa na tři celky. Bosenští Chorvaté s touto myšlenkou také souhlasili, avšak bosenská skupština jasně deklarovala, že ona má právo na rozhodování o politických a státoprávních záležitostech, a že se integrita území měnit nebude. Srbští poslanci v reakci na tuto událost opustili

parlament a založili svou skupštinu. Integrita země byla tímto silně narušena.

Bosenské vedení země se rozhodlo konat a po vzoru Makedonie, uspořádat referendum o setrvání Bosny a Hercegoviny v Jugoslávii. S tím SDS BaH nesouhlasilo a uspořádalo 9. až 11. listopadu 1991 své referendum, ve kterém se bosenští Srbové vyslovili pro setrvání v Jugoslávii. Nedlouho poté se vedení SDS BaH rozhodlo, že na území Bosny a Hercegoviny vytvoří Republiku srbskou v BaH, jež by měla být součástí Jugoslávie.

Bosenští Chorvaté, v čele s HDZ BaH, rozhodli 18. listopadu, po vzoru bosenských Srbů, také vytvořit svůj vlastní útvar, Chorvatské společenství Herceg-Bosna, aby ochránilo své obyvatele. Bosenští Chorvaté se začali, podobně jako bosenští Srbové, vyzbrojovat.

Alija Izetbegović naléhal na Německo, které mělo v plánu uznat Chorvatsko a Slovinsko, aby s tímto krokem nespěchalo, byl si totiž dobře vědom toho, že případné mezinárodní uznání těchto zemí by situaci ještě více zkomplikovalo. Evropské společenství poté vyhlásilo 23. prosinec jako mezní termín pro podání žádosti jugoslávských republik o mezinárodní uznání. Ač vedení Bosny a Hercegoviny a především bosenská strana, prosazovala v předchozích měsících spíše přetransformování Jugoslávie do jakéhosi svazu, jež by se stal federací, pod tlakem událostí na podzim roku 1991, požádalo vedení Bosny a Hercegoviny, spolu s dalšími státy, (Chorvatskem, Makedonií a Slovinskem) o mezinárodní uznání (Hladký, 1996, s. 140-144).

15. ledna 1992 došlo ze strany Evropské unie k mezinárodnímu uznání samostatnosti Chorvatska a Slovinska. Bosna a Hercegovina uznána nebyla. Evropské státy se tak rozhodly, jelikož podle nich nebylo zcela jasné, zda samostatnost chce celá země a všichni její obyvatelé. Pozornost se tak měla upřít k referendu, avizovaném na podzim, které se mělo uskutečnit na přelomu února a března. Nyní již vedení Bosny podnikalo kroky k samostatnosti země. Bosenské vedení však hájilo ideu unitárního státu. To bylo v rozporu s představami bosenských Srbů a Chorvatů. Na konferenci, která se konala 13. - 27. února v Sarajevu

prosazovali bosenští Srbové i Chorvaté návrh kantonizace (parcelování) Bosny a Hercegoviny na tři celky, které by odpovídaly etnickému rozložení obyvatel a které by byly propojeny konfедераčním uspořádáním. Tuto myšlenku podporovaly i státy Evropské unie. Z konference vzešla prozatímní dohoda (tzv. Cutilheirův plán)², jež by stanovila hranice Bosny a Hercegoviny a podle níž by se vytvořily chorvatskou a srbskou stranou navrhované samosprávné celky. Zároveň by však byla země jednotná a měla stále centrální vládu. Přestože všechny zúčastněné strany s výhradami souhlasily, nebyla sepsána žádná listina, která by dohodu oficiálně uváděla v platnost (Hladký, 2005, s. 266).

3. VÁLKA NA STRÁNKÁCH ČESKÉHO TISKU

3.1 Referendum o nezávislosti Bosny a Hercegoviny a začátek války

Jeden z prvních článků, týkajících se událostí v Bosně a Hercegovině, se v Mladé Frontě objevil 7. února. Článek *"Jugoslávie už definitivně neexistuje"* (Vondráček, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 32, s. 9), napsaný spolupracovníkem Mladé Fronty v Záhřebu, rozebírá situaci v Chorvatsku a Makedonii, ale také varuje před hrozbou přesunutí konfliktu do Bosny a Hercegoviny, z důvodu velkého počtu vojáků JLA na Bosenském území a ozbrojeností všech tří stran v zemi. Zároveň dodává, že k válce by nemuselo dojít, kdyby se do situace vložily světové mocnosti a uznaly Bosnu a Hercegovinu a varovaly Srbsko před vojenským zásahem. Otázka hranic by tím byla vyřešena a nehrozilo, že po případném dělení země na tři celky, by vznikla mezi Srbskem a Chorvatskem, válečná fronta dlouhá 300 kilometrů (Vondráček, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 32, s. 9). Článek tak navazuje na události popsané v předchozí kapitole.

² Pojmenovaný podle portugalského ministra zahraničí Josého Cutilheira, který, jakožto zástupce EU, vedl jednání.

V pondělí 2. března vychází jak v Mladé frontě tak i v Haló novinách zpráva o plánovaném referendu v Bosně a Hercegovině, které se uskutečnilo 29. února až 1. března. Otázka v referendu zněla: *"Jste pro suverénní Bosnu a Hercegovinu, stát rovnoprávných občanů a národů, Muslimů, Srbů, Chorvatů a všech ostatních, kteří v ní žijí?"* (Lovrenović, 2000, s. 185). Oba deníky podaly v podstatě totožné zprávy, odvolávající se na zdroj z ČSTK. Referenda se do odpoledních hodin předchozího dne zúčastnila potřebná nadpoloviční většina obyvatel (52,5%) a tím pádem bude referendum platné. Očekává se, že výsledek bude kladný a obyvatelé se vysloví pro samostatnost Bosny a Hercegoviny. Účast bosenských Srbů byla podle očekávání velmi malá (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 52, s. 1; Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 52, s. 6). Jediný rozdíl, byl v umístění zpráv v novinách. Mladá fronta umístila zprávu na titulní stranu, v jednom z největších fontů na stránce, což vypovídá o její důležitosti a dopadu na situaci v Jugoslávii. Haló noviny umístily zprávu do zahraniční rubriky.

Druhý den vyšly v obou denících opět v podstatě totožné zprávy, dokonce s identickým názvem: *"Barikády v Sarajevu"*. Deníky informují o vyhocené situaci, ke které došlo po vyhlášení výsledků referenda, ve kterém se většina obyvatel vyslovila pro nezávislost³. S odvoláním na agenturu AP se proti sobě postavili aktivisté muslimských a srbských organizací. Situace se vyhrotila i díky zabití jednoho Srba při svatebním obřadu. Mladá fronta označila jako vrahy muslimského občana. Při střetnutích na barikádách poté zemřel jeden člověk a další byli zraněni. Situace je nepřehledná, mnoho obchodů má zavřeno a jsou přetížené telefonní linky. *"Předák bosenských Srbů Radovan Karadžić se obává, že válka v Bosně a Hercegovině je nevyhnutelná. Lidé žijí pod tlakem a myslím, že se nemůžeme vyhnout etnické a náboženské válce, jaká se rozpoutala při dělení Indie a Pákistánu"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 53, s. 8; Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 53, s. 6). Mladá fronta umístila úvod do článku na titulní stranu a pokračovala v něm v zahraniční rubrice. Haló

³ Referenda se celkově zúčastnilo 63,7% (některé zdroje uvádějí 63,4% např. Šesták et al., 1998, s. 630) oprávněných voličů, z nichž souhlas vyslovilo 99,4% (Lovrenović, 2000, s. 185).

noviny umístily svůj příspěvek přímo do zahraniční rubriky, hned na začátek strany. Opět zde můžeme vidět důraz, jaký je událostem přikládán, což je pochopitelné. V Mladé frontě dokonce v zahraniční rubrice, v sekci komentáře, lze nalézt příspěvek, jež rozvádí události kolem referenda a možného budoucího vývoje s názvem "*Bosna a Hercegovina k otázce rozpadu - Hrozí katastrofický scénář*". Upozorňuje na možné krveprolití, stejné jako se stalo v Chorvatsku. Násilí je o to pravděpodobnější, protože zde proti sobě nestojí dvě etnické komunity, jako při konfliktu v Chorvatsku, ale hned tři⁴. Díky tomu, že srbská národnostní menšina založila ještě před volbami v Bosně vlastní státní útvar a naopak muslimové a Chorvati se v referendu vyjádřili pro nezávislost celé Bosny a Hercegoviny, je tato situace naprosto neřešitelná. "Už po prvním víkendu a prvních nepokojích se zdá vidina samostatné Bosny a Hercegoviny, coby fungujícího unitárního státu, hodně vzdálená. Zatím to vypadá spíš na jeho totální rozpad. Je otázka, kdo bude schopen garantovat jeho alespoň relativně klidný průběh" (Pravda, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 53, s. 9).

Z těchto článků je patrné, že situace je značně nepřehledná. Oba deníky podávají ve svých článcích shodné informace. Vzhledem k tomu, že některé pasáže článků jsou na slovo totožné, je patrné, že informace jsou převzaty od stejného zdroje, a sice tiskových agentur ČSTK a AP, na které se také v článcích odvolávají. Mladá fronta se navíc tématem zabývá ve sloupku s komentáři.

Následující den vychází v Haló novinách článek s názvem: "*Na Balkáně roste napětí*". Ten pokračuje v informování o konfliktech mezi bosenskými Srby a muslimy v hlavním městě Sarajevu, které souvisejí s uskutečněným referendem. Podává také informaci o tom, že bosenský prezident Alija Izetbegovič, v závislosti na výsledku referenda, vyhlásil předchozí den nezávislost Bosny a Hercegoviny. Referendum prý proběhlo, až na některé lokální incidenty, v klidu a regulérně. Alija Izetbegovič také prohlásil, že informace o stavbě barikád měl prý již den

⁴ Na jaře roku 1991 žilo v Bosně a Hercegovině 4 354 911 obyvatel. Z toho bylo 44% bosenských Muslimů, 31% bosenských Srbů, 17% bosenských Chorvatů a 8% ostatních menšin (Thomas, 2008, s. 3).

před incidentem a označil tuto událost za připravenou a plánovanou akci (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 54, s. 6). V Mladé frontě vyšel na titulní straně článek *"Bosna vyhlásila nezávislost"*, ve kterém je citace bosenského prezidenta Aliji Izetbegoviče: *"Referendum v Bosně a Hercegovině rozhodlo. Bosna je nezávislý stát a přeje si, aby ji mezinárodní společenství uznalo"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 54, s. 1). Toto novinové číslo se tématu věnuje dále v zahraniční rubrice. Nejvyšší počet voličů hlasoval v muslimských opštinách, ale poměrně vysoká volební účast byla i v chorvatských oblastech. Srbové, jež si nárokují dvě třetiny území Bosny a Hercegoviny, si přejí zachovat federální svazky s Jugoslávií a referendum bylo z jejich strany bojkotováno. Článek nás také informuje, že situace v Sarajevu se zklidnila a barikády byly rozebrány. Život ve městě se pomalu vrátil do normálu. Zásahu na tom měla prý dohoda mezi představiteli Srbů a muslimským vedením země. Mladá fronta, kromě těchto informací, podává navíc reakci německého ministra zahraničí Hanse-Dietricha Genschera, který naléhá na Evropské společenství, aby Bosnu a Hercegovinu uznaly co nejdříve (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 54, s. 8).

Velmi zajímavé je, že oba deníky nazývají bosenskou část obyvatel Bosny a Hercegoviny prostým označením muslimové, psaným s malým počátečním písmenem. Označení jako by poukazovalo pouze na jejich vyznávané náboženství a ne na regionální či národní příslušnost. O označení Bosňáci, jsem se již zmínil výše v této práci. O bosenských Chorvatech a bosenských Srbech se vždy oba deníky zmiňují jako o Chorvatech nebo Srbech, což je vzhledem k nacionálně vyhocené situaci pochopitelné. Je také třeba dodat, že například bosensští Srbové nazývali Bosňáky jako Muslimy. Nebylo to tedy označení nijak zvláštní. V souvislosti s nazýváním obyvatel podle národa, ke kterému se hlásili a v případě Bosňáků označení muslimové je zajímavá myšlenka, kterou ještě na podzim 1991 zastával bosenský prezident Alija Izetbegovič, kdy zkoušel v počínající vyhocené situaci apelovat na společné bosenskohercegovské povědomí (Hladký, 2005, s. 259). V novinách i v literatuře se však vždy pracuje se třemi národy tvořící Bosnu a

Hercegovinu. O žádném "Bosnohercegovanovi" se pochopitelně nikdo nezmiňuje.

Den po odstranění barikád v hlavním městě Sarajevu se situace dále zkomplikovala. Mladá fronta informuje na titulní straně článkem o dalších barikádách v Sarajevu i na dalších místech země. I tyto barikády byly po noci nepokojů rozebrány a situace v hlavním městě se mírně zklidnila. *"Určité náznaky svědčí o tom, že se může opakovat situace z počátku války v Chorvatsku"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 55, s. 1). Téma poté pokračuje v zahraniční rubrice článkem s titulkem *"Napětí v Bosně a Hercegovině"*. Napětí se v hlavním městě vystupňovalo poté, co se objevily informace o bojích v okolí Sarajeva. Postupně se situace stabilizovala, díky dohodě mezi prezidentem Izetbegovičem a Karadžičem, o nasazení hlídek vojáků a republikové milice v hlavním městě. Důležitá byla také zmínka o napětí mimo hlavní město. Podle místní televize totiž v Bosanském Brodu, městě na severu Bosny a Hercegoviny, zuřila skutečná válka (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 55, s. 8). Haló noviny se téhož dne ve svém článku o těchto událostech věnují právě především konfliktu v Bosanském Brodu. Na rozdíl od Mladé fronty podávají Haló noviny informaci o tom, že boje v Bosanském Brodu vypukly mezi muslimskou milicí a srbskými domobranci. Podle informací místního rozhlasu, prý na město dopadlo až čtyřicet minometných granátů. Kdo je vystřelil, se neví. Obyvatelé okolních obcí jsou prý v panice (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 55, s. 6).

Z výše uvedených článků je patrné, že situace v Bosně a Hercegovině nabrala po uskutečnění referenda nepříjemný spád. Od vyhlášení výsledků se po celé zemi začaly objevovat místní konflikty, které si vyžádaly několik životů. Situace byla velmi nepřehledná a vyplývá to i ze zmíněných článků. Informací není mnoho nebo jsou neúplné a noviny se často odvolávají na místní zdroje nebo na tiskové agentury.

Pozice článků v novinách by mohly napovídat, že tématu připisuje větší důležitost Mladá fronta, která referendu a následujícím konfliktům věnovala prostor i na titulní stránce, přičemž téma bylo následně rozváděno v zahraniční rubrice. Haló noviny se tématu prozatím věnovaly

výhradně v zahraniční rubrice. Je potřeba dodat, že po vyhlášení výsledků referenda a při následné vyostřené situaci, měly články v zahraniční rubrice velmi výrazné nadpisy, což také dokládá význam události.

18. března se situace v Bosně a Hercegovině začala více přiosťřovat. Mladá fronta ve svém článku informuje o barikádách stavěných v Mostaru a jeho okolí. V nedalekých vesnicích se dokonce střílelo. Boje se opět odehrávaly i v Bosanském Brodu, kde se střílelo z ručních zbraní a minometů. Není prý jasné, kdo bojoval proti srbské straně, zda to byli Chorvaté, muslimové či obě strany zároveň. Článek nás také informuje o probíhajících jednáních v Sarajevu, kterých se účastní všechny tři strany, opět za účasti portugalského ministra zahraničí Josého Cutilheira. Nebylo prý dosaženo žádného pokroku, především díky nesmiřitelným postojům zástupců všech tří společenství žijících v Bosně a Hercegovině (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 66, s. 8). Jestliže se článek z Mladé fronty věnoval především vyhocené situaci na různých místech Bosny a Hercegoviny, článek Haló novin se věnoval hlavně právě probíhajícím jednáním. Situaci v Mostaru také zmiňuje, ale už se nic nedozvídáme o Bosanském Brodu. Haló noviny zmiňují, velmi podobnou formulací, rozepře mezi zástupci jednotlivých stran a zároveň popisují vyjádření Josého Cutilheira: *"Portugalský diplomat prohlásil, že pokud nebude dosaženo pokroku, bude se nová konference o Bosně a Hercegovině konat v Bruselu"* (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 66, s. 6). Druhý den podávají pouze Haló noviny informaci o dohodě, která byla na konferenci v Sarajevu učiněna. *"Bosna a Hercegovina má být státem tvořeným třemi konstitutivními jednotkami, jež budou založeny na národnostním principu, ale s přihlédnutím k ekonomickým, geografickým i dalším kritériím"* (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 67, s. 6). Detaily se ovšem budou muset dojednat dále. Tato dohoda má mnoho společného s tzv. Cutilheirovým plánem, o němž jsem psal výše. I po této dohodě probíhaly boje v mnohých oblastech Bosny a Hercegoviny, jako například v opštině Neum, jak informovala Mladá fronta (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 72, s. 8) a

také opět v Bosanském Brodu, Goradže a Mostaru (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 73, s. 6; Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 74, s. 6).

28. března vychází v Mladé frontě kratičký článek, který čtenáře informuje o založení Srbské republiky v Bosně (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 75, s. 3). Jak jsem již zmínil, představenstvo bosenských Srbů avizovalo úmysl založit svůj státní útvar v Bosně a Hercegovině již dříve, avšak nyní jej definitivně potvrdil stanovením své ústavy. Republika Srbská v BaH se měla přidat k Jugoslávii. Tato poměrně zásadní informace se ten den objevila pouze v Mladé frontě, i když jen jako malinkatý článkuček v zahraniční rubrice. Událost to byla poměrně významná z důvodu, že tímto byla definitivně narušena možnost celistvého státního útvaru, o který se snažila především strana Bosňáků.

Haló noviny v předchozím článku o jednáních v Sarajevu zmínily, že pokud nedojde k dohodě, budou se muset další jednání odehrávat v Bruselu. K dohodě sice došlo, avšak nyní nás Haló noviny informují o další konferenci, jež bude probíhat právě v Bruselu. 31. března nás článek: "*Osudová jednání v Bruselu?*" (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 77, s. 6), informuje, že křehkost dojednaného plánu v Sarajevu se potvrzuje. Až nyní, v tomto článku, se i v Haló novinách dozvídáme o vytvoření Republiky Srbské v BaH. Tato událost zkomplikovala jednání, protože muslimská strana nadále požaduje celistvost státu. Chorvatská strana na konferenci přijela s tím, že zřejmě od dohody, dříve ujednané v Sarajevu, odstoupí, protože nesouhlasí s mapou, jaká byla při jednáních navržena (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 77, s. 6). V tomto článku je jasně zřetelné názorové roztříštění jednotlivých stran sporu. Dva dny poté, v obou denících, vychází články informující o začátku konání této konference a jejím průběhu. Články také shodně popisují další boje v okolí Mostaru, Neumské opštině, Bijelině i v Bosanském Brodu (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 79, s. 6; MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 79, s. 8). Poslední články se jak v Mladé frontě, tak i v Haló novinách nalézaly výhradně v zahraničních rubrikách. Velikost nadpisů se nevymykala velikosti nadpisů ostatních článků v rubrice, tak jako tomu bylo například u nadpisů informujících o

referendu v Bosně a Hercegovině a událostí kolem něj, ba mnohdy byly nadpisy dokonce psané menším fontem, než měly články okolní.

Tento jakýsi zdánlivý "nezájem" o toto téma se však změnil 6. dubna. Den předtím se totiž v okolí Sarajeva i ve městě samotném střetly vojenské jednotky JLA s polovojenskými skupinami Bosňáků a Chorvatů. Tento den se také často označuje za začátek války v Bosně a Hercegovině, i když jak bylo napsáno výše, situace se začala silně vyhrocovat již po skončení referenda o nezávislosti Bosny a Hercegoviny (Hladký, 2005, s. 269).

V Haló novinách se nyní poprvé objevuje článek s tematikou konfliktu v Bosně a Hercegovině na titulní stránce. Článek "*Stovky mrtvých*" (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 82, s. 1), informuje čtenáře o prudkých bojích v hlavním městě Sarajevu i na jiných místech země. Jugoslávská armáda prý srovnala se zemí několik vesnic v okolí města Kupres. Nasazeno prý bylo dělostřelectvo i tanky. Boje mezi muslimskými a chorvatskými ozbrojenci a jugoslávskou armádou spolu se srbskými oddíly trvají prý podle místního rozhlasu již od pátku, přičemž tento článek vyšel v pondělí. Článek pokračuje v zahraniční rubrice, avšak v ní se Haló noviny věnují porušení míru mezi Chorvatskem a Srbskem. V souvislosti s bosenským konfliktem zde již pouze informují o vyhlášení nouzového stavu v několika dalších městech (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 82, s. 1; Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 82, s. 6). Mladá fronta svým nadpisem na titulní straně jako kdyby předjímala to, čím se popisované události nakonec staly. Nadpis "*Bosna na prahu občanské války*" (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 82, s. 1) trefně vystihuje události následujících měsíců i let. Článek popisuje probíhající boje na mnoha různých místech Bosny a Hercegoviny. Boje podle Mladé fronty trvají od soboty. Shodně se odvolává na místní rozhlas a také informuje o zničení mnoha vesnic kolem města Kupres. Dozvídáme se zde, že i Kupres byl pod minometnou palbou, nic se již nedozvídáme o leteckém bombardování či nasazených tancích. Jsou to spíše kosmetické rozdíly, avšak i ty mohou přispět k rozdílnému vnímání u čtenářů. Dopad na čtenáře může být, při použití informací o použití takové vojenské síly, silnější. Článek také

pokračuje v zahraniční rubrice, i zde se jako v Haló novinách věnuje především chorvatsko-srbskému konfliktu. Mladá fronta navíc zmiňuje, že v Sarajevu je po dohodě s předáky všech tří stran situace již klidná (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 82, s. 1; MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 82, s. 8). Oba deníky informovaly o události na úvodní straně. V tomto případě měly Haló noviny článek umístěný uprostřed strany a nadpis psaný velkým fontem. Oproti tomu Mladá fronta měla článek umístěný ve spodní části titulní strany s titulkem psaným jedním z nejmenších fontů na titulní straně.

Druhý den Haló noviny vyvrací tvrzení Mladé fronty z předcházejícího dne, o klidu v hlavním městě. Jejich článek v zahraniční rubrice popisuje neustávající střety v Sarajevu. Navíc při demonstracích před sídlem parlamentu došlo ke střelbě z automatických pušek do demonstrujících. Evropské společenství se také rozhodlo uznat nezávislost Bosny a Hercegoviny (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 83, s. 6). O mezinárodním uznání Bosny a Hercegoviny informuje i Mladá fronta. Článek na titulní straně, pokračující v zahraniční rubrice, popisuje zatčení odstřelovačů, kteří při demonstraci stříleli do davu. Oba deníky shodně popisují vyjádření chorvatského prezidenta Franjo Tudjmana, který tvrdí, že pro zabránění krveprolití je třeba nasazení vojenských sil Evropského společenství nebo NATO. Oproti Haló novinám, zde Mladá fronta udává i prezidentovo další prohlášení, týkající se povinnosti Chorvatska nalézt způsob, jak podpořit práva chorvatského národa v Bosně a Hercegovině a zabránit genocidě (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 83, s. 1; MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 83, s. 8).

Mladá fronta se aktuální situaci věnuje i ve sloupcu s komentáři. V něm redaktor Petr Pravda píše: *"Nejčernější předpovědi, že se chorvatský scénář bude opakovat v sousední Bosně a Hercegovině, se začínají pomalu ale jistě naplňovat"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 83, s. 9). Plán, připravovaný od podzimu 1991, který připomíná chorvatský scénář, opravdu existoval a měl za cíl vojensky obsadit veškeré území Bosny, jež obývali Srbové (Hladký, 1996, s. 148). Sloupek pokračuje: *"Jestliže Chorvati s muslimy se v nedávném referendu vyslovili pro samostatný*

stát, bosenští Srbové s krajaný v Srbsku jsou názoru opačného a společnými silami se snaží vytvoření nezávislé Bosny a Hercegoviny zabránit. Mají k tomu pádné důvody. Osamocené Srbsko, oddělené od západní Evropy, zbavené podílu na průmyslovém potenciálu Slovinska a turistickém bohatství Chorvatska bude vydáno napospas balkánskému politickému vlnobití a chudobě" (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 83, s. 9).

Následující den vychází v Haló novinách článek informující o napětí a relativním klidu v Sarajevu. V některých čtvrtích se však prý stíhlí. Život v hlavním městě se nevrací do starých kolejí, jako tomu bylo při minulých střetech. Není plně obnoveno zásobování a ulicemi hlídkují ozbrojené skupiny. Článek, umístěný v zahraniční rubrice, také informuje o uznání Bosny a Hercegoviny Spojenými státy (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 84, s. 6). V Mladé frontě se článek na úvodní straně zaměřuje právě na uznání Bosny Spojenými státy. Bylo tak prý učiněno z důvodu, pomoci mírově řešit konflikt. V zahraniční rubrice článek pokračuje a shodně s Haló novinami informuje o situaci v hlavním městě. Navíc nás informuje o rozhodnutí OSN, o brzkém nasazení 14 000 jednotek UNPROFOR v Jugoslávii (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 84, s. 1; MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 84, s. 8).

Články, které vyjdou v novinách v následujících číslech, budou čtenáře informovat o pokračujících bojích na mnoha místech Bosny a Hercegoviny. V Sarajevu a na některých dalších místech byl často vyhlášen klid na obou stranách, avšak nikdy neměl dlouhé trvání a dohodnuté příměří bylo často porušováno všemi stranami. Konflikt se rozběhl naplno.

Články v obou denících informovaly o událostech předcházejícím začátku války i o samotném plném vypuknutí, převážně shodně. Jednotlivé zprávy se lišily pouze detaily, které však, jak jsem již zmínil, mohou mít rozličný dopad na čtenáře. Tato informační shoda byla dána především využíváním stejných zdrojů. Zdroje se skládaly hlavně ze zahraničních tiskových a informačních agentur a také z informací podávaných lokálním rozhlasem. Mladá fronta se navíc tématu věnovala i ve svých sloupcích s komentáři. Tyto sloupky jsou zajímavé zejména

proto, že i když je píše jedna konkrétní osoba, lze tvrdit, že její názory vyslovené v těchto článcích, obecně zastupují redakci a celý deník. Haló noviny disponují sloupkem s komentáři též, avšak prozatím zde nebyla žádná zmínka o konfliktu v Bosně a Hercegovině. Může to být dané i tím, že jednotlivá čísla disponují méně stránkami, než má Mladá fronta a nezbyl na ně tedy prostor. Může se tak díť i proto, že Haló noviny se věnovaly odlišným událostem, týkajících se například domácí politické situaci, jež byla v té době také velmi zajímavá. Toto tvrzení by podporoval i fakt, že oproti Mladé frontě se v Haló novinách objevovalo podstatně méně zpráv z Bosny a Hercegoviny na titulní straně. V tomto ohledu přikládala větší důležitost konfliktu Mladá fronta. Jak bylo popsáno výše, velikosti nadpisů u jednotlivých článků se různily v závislosti na komentované situaci, to se týkalo i polohy článků na jednotlivých stránkách. Obecně se však dá tvrdit, že Mladá fronta v těchto ohledech přikládala událostem z počátku konfliktu v Bosně a Hercegovině větší důraz.

V následujících týdnech vypukla regulérní válka, ve které se střetly síly bosenských Srbů, podporovaných Srbskem v podobě sil JLA, proti bosenským Chorvatům (ti byly vyzbrojeni pomocí Chorvatského vojska) a Bosňákům, kteří na tom byli, co se výzbroje týče, nejhůř. Boje se postupně rozšířily na celé území země. Nejtvrdíší střety se odehrávaly v severní části Bosny v okolí Doboje, Sanského Mostu, Prijedoru, také na východě v okolí Višegradu, Foči či Zvorniku a taktéž v hlavním městě Sarajevu, které bylo z okolních kopců bombardováno bosenskými Srby. Válka donutila tisíce lidí utéct ze svých domovů a postupně se konflikt přeměnil na válku za etnicky čistá území (Šesták et al., 1998, s. 631). Nebylo žádnou výjimkou, že dohodnuté příměří bylo hned druhý den porušeno jednou z bojujících stran.

23. května 1992 byla Bosna a Hercegovina, jako jednotný integrální stát, přijata do OSN. Až v tomto okamžiku, skoro dva měsíce po propuknutí největších bojů, se OSN rozhodla vyslat misi, jež měla připravit podmínky pro vstup jednotek UNPROFOR do země. Až po tak

dlouhé době začala OSN konečně jednat. Je třeba si uvědomit, že to nebyla pouze jakási potyčka či politická rozepře, ale regulární válka, která se odehrávala na území Evropy, jen pár set kilometrů od našich hranic. Přesto jí nedokázala OSN ani Evropské společenství zabránit a nečinnost těchto společenství a západních zemí byla kritizována i v tisku.

Tlak mezinárodních společenství se projevil až v červnu, kdy po těžkých bojích, byla JLA donucena se stáhnout z Bosny a Hercegoviny zpět do Srbska a Černé Hory. Při odchodu však předala velkou část výzbroje bosenským Srbům a mnoho srbských vojáků také zůstalo a připojilo se k nim.

Na začátku června přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci, podle které bylo rozhodnuto o vyslání prvních 1100 vojáků OSN. Jejich úkolem bylo zajistit sarajevské letiště, aby se do země mohla dostat humanitární pomoc. Letecký most byl za pomoci těchto jednotek otevřen ke konci června (Hladký, 1996, s. 153).

V červenci se také začaly projevovat separatistické tendence u bosenských Chorvatů. 3. července vyhlásili, v zimě avizované, Chorvatské společenství Herceg-Bosna. Jejím představitelem byl Mate Boban. Armádní složky sice byly formálně pod velením předsednictva Bosny a Hercegoviny, avšak fakticky poslouchaly rozkazy Mate Bobana, předsedy HDZ BaH, podporované Chorvatskem (Šesták et al., 1998, s. 632).

3.2 Humanitární situace v Bosně a Hercegovině v prvním roce konfliktu

Boji, rozšířenými po celé Bosně a Hercegovině trpělo, jako v každé válce, především civilní obyvatelstvo. Již v létě 1992 bylo tisíce lidí zabito a mnohonásobně více obyvatel bylo nuceno opustit své domovy. Na vině byl zejména boj o etnicky čistá území. Na denním pořádku bylo odstřelování měst, ve kterém se nacházelo převážně civilní obyvatelstvo, zadržování dodávek jídla, energií, vody i léků. V zemi se také začaly

objevovat internační tábory⁵, kde bylo vězněno civilní obyvatelstvo. Tyto tábory prosluly hrůznými podmínkami, fyzickým násilím, mučením a znásilňováním. Nejznámější internační tábory byly například Omarska, Keraterm, Ljubija či Luka. Často také docházelo k masakrování civilního obyvatelstva a vyhánění celých obcí. To vše za účelem dosažení, již zmíněného, etnicky jednotného území. Jestliže tyto zvěrstva páchala nejprve srbská strana, bosenští Chorvati i Bosňáci odpovídali úplně stejně a podobné jednání probíhalo i z jejich strany. I oni zřizovali hromadné tábory pro jejich protivníky (Lovrenović, 2000, s. 185-186).

Na přelomu června a července 1992 obsadily jednotky UNPROFOR sarajevské letiště. 29. června se v Haló novinách objevila na titulní straně zpráva o přistání francouzského prezidenta Françoise Mitteranda na sarajevském letišti. Jeho cesta byla motivována především snahou o zrychlení otevření letiště a umožnění přistávání letadel s humanitární pomocí. Francouzský prezident se také sešel s prezidentem Alijou Izetbegovičem, se kterým rozebíral možnost ukončení bojů v zemi a ukončení obléhání Sarajeva. Francouzský ministr zahraničí, který byl na cestě se svým prezidentem, prohlásil, že letiště je otevřené a humanitární lety tak mohou začít dovážet potřebné věci do země (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 151, s. 1). Druhý den vyšel v Haló novinách článek umístěný v zahraniční rubrice, potvrzující zprávu o předání letiště z předchozího dne. *"Srbské jednotky opustily včera po 18. hodině večer sarajevské letiště a předaly ho pod kontrolu mírových sil OSN"* (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 152, s. 6). Zpráva se odvolává na informační agenturu Tanjug.

V Mladé frontě se objevují poněkud rozdílné informace. 30. června se na titulní straně objevuje článek informující o vyslovení souhlasu Radou bezpečnosti OSN, aby jednotky UNPROFOR obsadily letiště, které vyklízejí srbští vojáci (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 152, s. 1). Článek pokračuje v zahraniční rubrice zprávou: *Vedení mírových sil UNPROFOR včera v Sarajevě popřelo zprávu o tom, že jednotky UNPROFOR převzaly kontrolu nad sarajevským letištem"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č.

⁵ Od zahraničních novinářů existují důkazy, že v létě 1992 bylo v Bosně a Hercegovině kolem 94 internačních táborů a v nich bylo uvězněno přibližně 100 000 obyvatel (Hladký, 1996, s. 153).

152, s. 8). Prý se tak nestalo proto, že srbské jednotky zatím letiště neopustily a také proto, že k převzetí letiště je nutné schválení Rady bezpečnosti OSN. O schválení se ovšem dočítáme na titulní stránce. Zároveň je zpráva v rozporu s články, které vyšly v Haló novinách, ty již předchozí den informovaly o převzetí kontroly nad letištěm a ve stejný den tuto zprávu opět potvrdily. Dalším rozdílem v informování o situaci kolem zabezpečení letiště je skutečnost, že Mladá fronta se v člancích nezmínila o osobní návštěvě francouzského prezidenta v Sarajevu, což je poměrně důležitá událost.

Následující den již v Mladé frontě vychází článek pojednávající o přistání tří letadel s humanitární pomocí s tím, že první letadlo přistálo již před dvěma dny. Až nyní se také dočítáme zmínku o návštěvě francouzského prezidenta v Sarajevu, v souvislosti s tím, že právě jeho návštěva velmi pomohla k předání letiště pod kontrolu jednotek UNPROFOR (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 153, s. 8). Haló noviny ve svém článku na titulní straně, podávají v ten den totožné informace jako Mladá fronta (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 153, s. 1).

Jsem si pochopitelně vědom faktu, že noviny obecně informují o událostech z předcházejícího dne, avšak je zde vidět rozpor v člancích z Haló novin a Mladé fronty, uveřejněných ve stejný den a zároveň určitý rozpor informací z článků Mladé fronty, vyšlých v jednom čísle. Rozpor mezi informacemi podávanými jednotlivými deníky by mohl být z důvodu použití odlišných zdrojů. Haló noviny se při informování o převzetí kontroly nad letištěm jednotkami UNPROFOR, v člancích jasně odvolávají na agenturu Tanjug⁶. Je třeba dodat, že na tuto informační agenturu se v jiných člancích odvolává i Mladá fronta.

Díky zabezpečení sarajevského letiště, se mohl otevřít letecký most ze Záhřebu do Sarajeva, pomocí nějž byla každý den dovážena humanitární pomoct pro obyvatele města. Jak informoval článek Haló novin z 3. července, boje sice stále pokračují na nejrůznějších místech země i v Sarajevu, avšak díky jednotkám UNPROFOR se začala dostávat

⁶ Tanjug, Telegrafní agentura nové Jugoslávie (Telegrafska agencija nove Jugoslavije), byla jugoslávská zpravodajská agentura, která měla sídlo v Bělehradě.

do země tak potřebná humanitární pomoc. Komise Evropského společenství také schválila finanční pomoc ve výši 162 milionů dolarů na pomoc uprchlíkům z oblastí bojů. Do Bosny také přiletěl lord Carrington, který měl opět přivést zástupce tří znepřátelených stran k diskusi o zastavení bojů (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 155, s. 6). Druhý den informují Haló noviny o neúspěchu lorda Carringtona. Článek také informuje o dalších letadlech, přivážejících léky, potraviny a další materiály pro obyvatele země (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 156, s. 4).

Také Mladá fronta ve svých člancích informuje o fungujícím leteckém mostu a o dopravě humanitárních prostředků do Sarajeva. 2. července ve svém článku podává informace o druhém konvoji, který od začátku leteckých dodávek zásob, přijel z letiště do centra Sarajeva. Okamžitě tak začalo rozdělování potřebné pomoci. V článku je také uvedena citace pracovníka OSN, který se vyjádřil k dopravení patnácti tun zásob týž den: *"Patnáct tun uspokojí 30 000 lidí na jediný den. Ale toto město má téměř 400 000 obyvatel"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 154, s. 3). Další lety, do odříznutého města, jsou v plánu. Druhý den vychází v Mladé frontě na titulní straně článek, informující o úmyslu Evropského společenství poslat do Sarajeva letadla s 610 tunami potravin a ostatního materiálu. Byl také otevřen silniční most, který pomocí 1000 kamiónů dopraví humanitární prostředky do Záhřebu a odtud se materiál letecky přesune do Sarajeva. První kamióny se již vydaly na cestu (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 155, s. 1).

Mladá fronta také uveřejňuje komentář britského deníku The Independent, který se vyjádřil k summitu G7. V něm vyzdvihuje především amerického prezidenta George Bushe, který vyjádřil odhodlání zajistit bezpečnost těch jednotek, které se podílejí na humanitární pomoci. Země G7 se prý vyjádřily jasně. Současné letecké dodávky jsou jen začátek velkého úsilí mezinárodních společenství pomoci strádajícím lidem v Bosně a Hercegovině. Pokud by toto úsilí bylo někým mařeno, Rada bezpečnosti by neváhala použít vojenskou sílu (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 159, s. 9).

V následujících dnech proběhly deníky zprávy o zvyšujícím se úsilí evropských států poskytnout pomoc obyvatelům Bosny a Hercegoviny. Některé země přislíbily zvýšit počty svých vojáků, zajišťujících humanitární pomoc. 10. července o tom oba deníky shodně informovaly ve svých článcích v zahraničních rubrikách. Oba deníky se zaměřují především na noční boje pokračující v Sarajevu. Velmi podobné jsou i nadpisy článků. *"Další pekelná noc v bosenské metropoli"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 160, s. 8) a *"V noci peklo, ve dne pomoc"* (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 160, s. 6). Haló noviny navíc ve svém článku přikládají komentář britského deníku The Times. Jež popisuje válku v Bosně a Hercegovině jako: *"Válku vesnice proti vesnicí, kmene proti kmeni, rodiny proti rodině. Je to válka o území, kterou charakterizují krvavé odvety a nesmírná krutost"* (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 160, s. 6).

O těchto událostech tedy podávaly oba deníky shodné informace, jen s tím rozdílem, že Haló noviny se odvolávaly na tiskovou agenturu Tanjug a Mladá fronta na bělehradskou televizi a záhřebský rozhlas. Na článcích z posledních dnů je vidět změna zaměření na humanitární situaci v zemi. Články sice stále informují o probíhajících bojích, avšak vždy jsou minimálně z části, spíše však z většiny, věnovány informování o dovozu humanitárních prostředků a situaci ohledně civilního obyvatelstva v zemi a především v Sarajevu, na které je upřena velká pozornost médií. Lze si také všimnout, že se ve sledovaných denících objevují i zprávy ze zahraničního tisku. Z toho lze usuzovat, že zmíněný tematický trend, se objevuje i v zahraničních denících. Je to logické vzhledem k tomu, že otevření leteckého mostu, přivážejícího do země humanitární pomoc, je zásadní událost, která také konečně přenesla úsilí mezinárodních společenství o zastavení bojů, z papíru k činům. I když šlo nejprve "pouze" o humanitární pomoc, byl to určitý pokrok.

25. července oba deníky shodně informují o pokračujících bojích v Sarajevu, ale také o skutečnosti, že Německo vyslalo do chorvatského města Karlovac vlaky, které mají přivést 3800 uprchlíků z Bosny a Hercegoviny. Je to první část transportů, které mají dohromady přivést 5000 obyvatel postižených válkou, hlavně žen a dětí. Články dále

informují, že Švýcarsko již přijalo 1050 starších osob, žen a dětí z Bosny a Hercegoviny. Mladá fronta navíc dodává prohlášení německého kancléře Helmuta Kohla, který vyzval státy ES, aby se dohodly na společném postupu přijímání uprchlíků z bývalých jugoslávských zemí (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 173, s. 3; Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 173, s. 4).

O tři dny později informuje Mladá fronta o příjezdu celkově 5200 uprchlíků do Německa. 10 000 dalších uprchlíků přijala Itálie a Rakousko. Článek uvádí i výpověď Petera Kesslera, pracovníka OSN, je téměř nemožné dostat větší množství dětí ze Sarajeva. Brání tomu několik důvodů, z nichž hlavní jsou nedostatek pracovníků OSN ve městě a neexistující mechanismus potřebný pro rozhodování, jak děti vybírat pro evakuaci. Navíc samotná cesta přes město k letišti je velmi nebezpečná, jelikož ve městě stále probíhají boje. Bude prý lepší pokračovat v dodávkách potravin a léků. Sociální pracovnice operující přímo v Sarajevu se vyjádřila takto: *"Většina dětí by měla zůstat zde. S péčí a plnými žaludky přežijí. Oddělit dítě od matky je nutně tragičtější než sama válka"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 175, s. 8).

Druhý den, 29. července, se v souvislosti s humanitární situací v Bosně a Hercegovině, začínají shodně v obou denících objevovat první fotografie ze země, od začátku konfliktu. Pod nadpisem Mladé fronty *"Sarajevo: méně střelby, ale hodně hladu"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 176, s. 8) se nachází velká fotografie, zabírající skoro třetinu strany v zahraniční rubrice, kde je vyobrazena plačící žena, držící své dítě. Fotka je pořízena z německého kempu Schlabruegge, kam dorazili uprchlíci z Bosny a Hercegoviny a výrazně podtrhuje znění nadpisu. Článek vedle fotografie se mimo jiné zabývá postojem Spojených států, které prozatím neplánují vojenskou intervenci v oblasti, avšak plně podporují zajištění dodávek humanitární pomoci do země a za použití jakýchkoliv prostředků je ochránit. USA také zvažují shoz humanitárních prostředků do obklíčených měst, jako je například Goradža. V tom samém čísle lze nalézt i komentář týkající se migrační vlny, která z bývalých států Jugoslávie míří do Evropy. V komentáři se dočteme jakousi kritiku

evropských států, které už vytvářely diplomatický nátlak na ukončení bojů a utrpení místních obyvatel, avšak nyní se spokojily s vytvořením humanitárního koridoru. Evropské státy nyní také řeší jak se podělit o zmíněnou migrační vlnu, avšak: *"Žádná nabídka tu však nemůže převýšit poptávku"* (Petr Pravda, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 176, s. 9).

Haló noviny se ve svém článku z téhož dne zaměřují především na boje v hlavním městě Sarajevu a okrajově také zmiňují vyjádření USA o humanitární pomoci. Obrázek vyskytující se u článku, vyobrazuje patnáctiletého chlapce v dřevěné rakvi, který se stal obětí dělostřelecké palby v hlavním městě a jeho truchlící rodinu (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 176, s. 6). Další fotografie se objevuje pod článkem: *"Děti terčem palby"* (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 180, s. 6). V hlavním městě Sarajevu zemřely dvě děti, které jely spolu s dalšími padesáti sirotky v autobuse, jež je měl evakuovat ze země. Autobus prý nebyl pod ochranou jednotek OSN. Fotka u článku vyobrazuje plačící dítě za prostřeleným sklem autobusu.

V Mladé frontě se další obrázek objevuje pod reportáží z ženevské mezinárodní konference o humanitární pomoci Jugoslávii. Vyobrazuje bosenskou ženu, krmící dítě z láhve a vedle ní druhé spící dítě. Matka s dětmi čeká v chorvatském městě Karlovac na transport s uprchlíky směřující do Německa. Reportáž popisuje shodu mezinárodního společenství zmírnit humanitární dopady války v celé Jugoslávii na civilní obyvatele. Na některých záležitostech se však jednotlivé země neshodly. Reportáž uvádí příklad s Německem, které už přijalo více než 200 000 uprchlíků z celé Jugoslávie, je připraveno přijmou další a navrhlo systém kvót. Ostatní země, které přijaly "pouze" několik tisíc uprchlíků, návrh nepřijaly. *"Mezinárodní solidarita a princip sdílení břemene má své meze"* (Tom Luke, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 178, s. 9). Hned vedle tohoto článku je zobrazen komentář britského deníku The Daily Telegraph, ve kterém je uvedena výzva komisařky OSN pro uprchlíky Sadako Ogotové k rozhodným humanitárním akcím: *"...ale Británie se handrkuje s Německem o to, kde mají být uprchlíci umístěni"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 178, s. 9). Jaká to paralela k současné uprchlické situaci v Evropě.

Oba deníky stále informují o ozbrojených střetech v Bosně a Hercegovině a především o situaci v Sarajevu. Články však začínají pravidelně doplňovat o informace týkající se humanitární situace a života civilního obyvatelstva. Některé články se věnují pouze tomuto tématu. Deníky pravidelně informují o dodávkách humanitární pomoci i o uprchlících, kteří utíkají před válkou. Tyto informace začal doplňovat obrazový materiál, který utrpení místních občanů i uprchlíků, kteří se z oblasti dostali, výrazně podtrhuje. Změna z pouhého informování o vojenských střetech, na poukazování kritické humanitární situace v Bosně a Hercegovině je patrná i v zahraničních médiích, ze kterých především Mladá fronta, otiskla některé komentáře. Články týkající se této situace jsou výhradně umístěny v zahraničních rubrikách obou deníků. Je jim však věnován značný prostor a také velikost nadpisů a jejich znění odpovídá vážnosti situace. Obrazový materiál, který se začal objevovat v obou denících, je podobného charakteru. Jedná se o výjevy podtrhující zkázu války a bezútěšné situace obyčejných lidí, jež jsou válkou postižení vždy nejhůře.

3.3 Bosenští uprchlíci v Česku v průběhu prvního roku konfliktu

Humanitární krize v Bosně a Hercegovině se postupně začala dotýkat i našeho státu. 14. srpna informuje Mladá fronta v domácí rubrice o 150 bosenských uprchlících na Teplicku. Nově příchozí uprchlíky z Bosny a Hercegoviny i ostatních jugoslávských států, by měla řešit rada obrany okresu. Mělo by dojít k úpravě kasáren v Bohosudově a bosenští uprchlíci by měli být přesunuti do těchto prostor. Pracovník federálního ministerstva vnitra Jiří Sadílek se vyjádřil, že rozpočet pro tento rok byl stanoven na 2000 uprchlíků a při větším počtu bude nutno vyčlenit další finanční prostředky (Hana Vojtová, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 190, s. 3).

Druhý den se na titulní straně Mladé fronty objevují dokonce dva články informující o běžencích ze států bývalé Jugoslávie na našem území. Oba články zabírají přibližně třetinu titulní strany a velikost

nadpisů patří k největším. První článek se věnuje práci Československého červeného kříže, který zřídil konto, na které mohou lidé poslat peníze, s jejichž pomocí vypravuje organizace kamióny do zemí bývalé Jugoslávie. Červenému kříži se také ozvalo více než 600 lidí a organizací, kteří jsou ochotni poskytnout případné ubytování utečencům. Článek také informuje, že federální vláda bude schvalovat postup při zaopatřování uprchlíků. Bude také jednat o vypravení vlaku a dvou letadel do Splitu, kde by měly být naloženy matky s dětmi ze Sarajeva, jejichž transport z města organizuje bosenská strana (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 191, s. 1). Druhý článek na titulní straně podává informace o nepřijetí 150 bosenských uprchlíků, kteří stále čekají na ubytování na Teplicku. Všechny uprchlické tábory v oblasti jsou totiž prý obsazeny a vláda se odmítá postarat o uprchlíky, kteří nepožádají o statut uprchlíka. Tento článek pokračuje v domácí rubrice. Pracovníci dubské radnice, na jejímž území uprchlíci přečkávají, je obdarovali jídlem a oblečením, avšak jejich situace se nelepší. Pro skupinu sice přijel autobus, který je měl odvézt do záchytného tábora, ale ten je plný a tak se skupině, složené převážně z žen, dětí a starších osob nedostává střechy nad hlavou. Vedení města se snaží jejich situaci dále řešit (Hana Vojtová, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 191, s. 7).

Následující den se podařilo nepříznivou situaci vyřešit a skupina uprchlíků byla ubytována v místní škole. Část z nich bude také poslána do Německa a zbytek bude moci zůstat, dokud jim nevyprší turistické vízum, které má platnost třicet dní. Podmínkou pro přijetí do uprchlických táborů je požádání o dočasné útočiště, to však skupina zatím odmítá. Tento článek ilustrovala fotografie, vyobrazující dvě smutné ženy v provizorním útočišti školy. (Hana Vojtová, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 191, s. 3). Na titulní straně tohoto čísla také vyšel malý článek, ve kterém ředitel pro otázky uprchlíků FMV Petr Novák říká, že přesný počet uprchlíků z bývalé Jugoslávie na našem území je neznámý. Pravděpodobně jich bude několik stovek. Dodává, že je třeba, aby vláda schválila legislativní opatření a uvolnila prostředky potřebné k jejich zabezpečení ve všech ohledech. Jednat se o tom má v nejbližší době

(MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 191, s. 1). O tom informovala Mladá fronta i v jednom z předchozích čísel, jak jsem zmínil výše, avšak zde tvrdila, podle zdroje z vlády, že rozpočet je stanoven pro 2000 uprchlíků a je zatím dostačující. Nyní zdroj ze stejného ministerstva tvrdí, že je potřeba dalších finančních prostředků. Může se tak dít i díky rychle narůstajícím počtům běženců z bývalé Jugoslávie.

Další článek informující o skupině 150 bosenských uprchlíků na Teplicku podává informaci o odjezdu 15 osob do Německa. Ostatní čekají na vydání německých víz a poté chtějí také odcestovat. Mezitím byla zbývající skupina přemístěna do školícího centra v Krupce. Teplický okresní úřad má také v plánu zřídit jakýsi azylový dům, který by byl k dispozici pro potřeby běženců cestujících přes naše území, aby se již neopakovala situace jako v případě této skupiny (Kateřina Kratochvílová, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 195, s. 3).

Mladá fronta dále informuje o příletu letadla s třemi stovkami sarajevských žen a dětí. Do konce roku by se na území Československa mělo přesunout dalších 700 osob (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 208, s. 3). V dalším článku se vrací k situaci skupiny uprchlíků na Teplicku. Reportáž tvrdí, že uprchlíkům, toužících po odjezdu do Německa, byl prodloužen pobyt na našem území (Hana Vojtová, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 211, s. 3).

O této skupině uprchlíků informovala Mladá fronta velmi intenzivně. Články se kromě domácí rubriky objevovaly dokonce na titulní straně. Až na první článek, byla velikost nadpisů jedna z největších na stránce a články byly umístěny v její horní části. Tyto skutečnosti opět vypovídají o důrazu, jaký tomuto tématu deník věnoval. Samozřejmě nešlo o jediné utečence z Bosny a Hercegoviny na našem území, ale noviny jistě zaujal jejich příběh, kdy se naše organizace, které uprchlíkům pomáhají, nebyly schopny dohodnout, kam skupinu umístí. Reportáže také poukázaly na jistou nepřipravenost československých úřadů na příliv uprchlíků.

Haló noviny o této skupině neinformovaly. O uprchlících na našem území se zmiňují až krátkým sdělením 11. září v domácí rubrice, ve kterém se čtenáři dozvídají o příjezdu autobusu, vlaku a letadla, které v

nejbližších dnech přivezou z Chorvatska několik set matek s dětmi (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 214, s. 2). Další zmínka o uprchlících na našem území je až z 21. listopadu, kdy Haló noviny informují o pomoci společnosti Chemopetrol Litvínov, která ve svém ubytovacím zařízení poskytla přístřeší pro skupinu sarajevských žen a dětí. Nad článkem je také fotografie ženy, krmící své dítě z láhve, pod níž popisek hlásá, že do Stráže pod Ralskem přijelo přes 150 bosenských mužů, kteří byli drženi v zajateckých táborech a jejich rodinných příslušníků.

To jsou, pro mě překvapivě, jediné články, kterým se Haló noviny věnují situaci s uprchlíky na našem území. Články jsou, stejně jako v Mladé frontě, umístěny v domácí rubrice, avšak jak poloha na stránce, tak i velikost nadpisů, či délka zpráv naznačují, že toto téma není pro Haló noviny žádnou prioritou. Čekal bych naopak, že tento stranický deník se bude situaci a strastem bosenských či alespoň obecně jugoslávských běženců, věnovat více.

Mladá fronta se této problematice věnuje i nadále, avšak zprávy již mají charakter kratších sdělení. Je jasné, že obecné zprávy o uprchlících nebudou pro čtenáře přitažlivé tak, jako byl příběh skupiny uprchlíků na Teplicku. Odpovídají tomu i zmenšené nadpisy a pozice i velikost článků na stranách. Další článek tak zpravuje o odloženém letu československého letadla pro uprchlíky. Konflikt v Bosně a Hercegovině totiž nedovoluje transport žen a dětí ze Sarajeva, na letiště v chorvatském Splitu (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 214, s. 7). Následující zpráva informuje o plánovaném příjezdu dalších 200 uprchlíků (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 235, s. 3). V souvislosti s jejich příjezdem otiskla druhý den Mladá fronta reportáž: *"Čekání na běžence před branou tábora"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 236, s. 1). Článek je dokonce umístěn na titulní straně a vypráví příběh uprchlíka z Mostaru, který se do Československa dostal již dříve, čekajícího před uprchlickým táborem na svou ženu s dětmi, kteří mají tímto transportem přijet. Článek pokračuje v domácí rubrice a je mu věnován výstavní prostor na horní části strany a stejně, jako na straně titulní, je i zde zdobí velký nadpis. Uprchlický tábor se nachází v Nýrsku a byl zřízen právě pro uprchlíky z Bosny a Hercegoviny a také z

Chorvatska. Muž, čekající na svou rodinu se nakonec dočkal, avšak s rodinou se přímo neshledal, jelikož na příkaz ministerstva vnitra neměl nikdo přístup do autobusů ani do tábora (Kateřina Kratochvílová, MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 236, s. 3).

Tato kapitola přinesla zajímavý poznatek. Pokud články v Mladé frontě informují o uprchlické krizi nějakým citově zbarveným příběhem, je tomuto článku věnován v novinách daleko větší prostor, než v případě informování o faktech, bez nějakého "příběhu". V tomto případě věnovala Mladá fronta této události dokonce titulní stranu a nadpis psaný velkým fontem a stejně významné místo v domácí rubrice u pokračování článku.

Mladá fronta informovala formou kratších zpráv i nadále. V deníku se objevily zprávy o pomoci sirotkům, kteří dostanou ubytování v Kytíně u Prahy (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 243, s. 7) a také zpráva o benefičním večeru v pražském Obecním domě, jehož výtěžek se použije na humanitární pomoc v Bosně a Hercegovině (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 245, s. 3). Do konce listopadu se v Mladé frontě objevilo dalších šest článků informujících o přijetí dalších uprchlíků z Bosny a Hercegoviny, jež byly psány podle stejného klíče, který jsem zmínil výše. Tomuto tématu věnovala Mladá fronta ve své domácí rubrice značný prostor, jaký se dá vzhledem k tématu, očekávat.

3.4 Počátek bojů Chorvatů s Bosňáky

Dosud bojovali bosenští Chorvaté a Bosňáci v relativní pospolitosti proti bosenským Srbům. Ke konci října 1992 se však situace začala komplikovat. 22. října vychází v zahraniční rubrice Mladé fronty článek, nesoucí název: *"Střety mezi muslimy a Chorvaty v Bosně"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 249, s. 8). Článek hovoří o hrozícím rozpadu chorvatsko-muslimské koalice, kvůli útoku muslimských jednotek na jednotky bosenských Chorvatů u měst Vitez, Novi Travnik a Travnik. Město Vitez, které bosenští Chorvaté považují za součást svého společenství Herceg-Bosna, přešlo pod kontrolu muslimů. Deník se odvolává na informace chorvatského rozhlasu.

O události informovaly Haló noviny ve stejný den, stejnou zprávou, kdy některé věty byly doslova stejně formulovány jako v Mladé frontě, jen s tím rozdílem, že Haló noviny doplnily oblasti střetů o město Jajka. Také název článku je v tomto deníku rozdílný: "*Výrazný posun?*" (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 249, s. 6), jelikož dále informuje o jednáních ohledně demilitarizace Sarajeva. O tomto probíhajícím jednání informuje ve stejném čísle také Mladá fronta, avšak v samostatném článku. V obou denících mají články výrazný nadpis, ze kterého je na první pohled poznat, na co se text zaměřuje.

26. října pokračují zprávy o chorvatsko-muslimském konfliktu v obou denících. Oba deníky informují o ofenzivě bosenských Chorvatů proti bosenským Srbům a také o rozšíření bojů mezi Muslimy a jejich chorvatskými spojenci. Oba deníky opět volí totožná slova v popisu těchto střetů. Nyní však nadpis Haló novin hlásá: "*Boje mezi Chorvaty a Muslimy*" (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 252, s. 6) a nadpis Mladé fronty: "*Chorvati pokračují v ofenzivě*" (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 252, s. 8).

Role nadpisů se tedy oproti těm minulým prohodily. Tyto identické zprávy obou deníků o tomto nově rozpoutaném střetu, měly v novinách stejnou pozici, co se týče rozsahu nebo velikosti nadpisů. Haló noviny měly články umístěné ve spodní části stránek a Mladá fronta v horní části. Informace se tedy nijak neliší a ani důraz kladený na informace o konfliktu by nebyl rozdílný, kdyby se Mladá fronta tématu nevěnovala i ve svém sloupku s komentáři. Ten se zamýšlí nad situací bosenských Muslimů. Pod nadpisem: "*Srbsko-chorvatské dohody dávají konfliktu v Bosně novou dimenzi*"⁷ (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 249, s. 9), je uvedeno, že s blížící se normalizací vztahů mezi Srby a Chorvaty se stupňuje napětí mezi nedávnými protisrbskými spojenci. "*Bosna, která je velmi blízko jednáním o skutečném klidu zbraní, tak zároveň stojí před novou dimenzí konfliktu.*" (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 249, s. 9). Komentář pokračuje myšlenkou, že jedinou šancí pro bosenské Muslimy je

⁷ Žádné oficiální dohody o příměří nebo zastavení bojů mezi bosenskými Chorvaty a bosenskými Srby neproběhly a boje mezi těmito stranami dále pokračovaly viz. například článek v Mladé frontě o ofenzivě bosenských Chorvatů: "*Chorvati pokračují v ofenzivě*" (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 252, s. 8).

diplomatické jednání všech tří stran. *"V rámci toho budou muset ustoupit od své představy fungujícího unitárního státu a spokojit se s kantonálním uspořádáním včetně zvláštního statutu pro Sarajevo"* (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 249, s. 9).

Tento komentář Mladé fronty ukazuje, jak se konflikt v Bosně a Hercegovině opravdu rozšířil o novou dimenzi. Válka se stala velmi nepřehlednou a doslova v ní bojovaly všechny strany proti všem, hnané svými nacionálními zájmy. Mezinárodní společenství opravdu podporovalo jakousi kantonizaci země. Diplomatické snahy o zastavení bojů ze strany mezinárodních společenství probíhaly po celou dobu od začátku konfliktu, avšak až v lednu 1993 byl představen konkrétní a jasný plán, který měl k míru konečně dospět.

3.5 Jednání o mírovém plánu Vance-Owen na ženevské konferenci

Mírový plán Vance-Owen má počátek 16. prosince, kdy se v Ženevě sešlo 29 ministrů zahraničí a ti debatovali o možnostech o ukončení konfliktu v zemích bývalé Jugoslávie. O den později o tom informuje článek Mladé fronty v zahraniční rubrice. Předsedové konference Owen a Vance se postavili za mírové řešení konfliktu. Vojenský zásah by totiž mohl prohloubit konflikt a ohrozit příslušníky UNPROFOR a humanitární pracovníky (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 296, s. 8). Haló noviny ve stejný den také informují o uskutečněné konferenci. Jejich článek se ovšem zaměřuje na diskusi o válečných zločinech a o nutnosti přimět Slobodana Miloševiče a vedení bosenských Srbů, obhájit a vysvětlit svou úlohu v konfliktu. Ministři také jednali o vytvoření mezinárodního tribunálu, který by se zločiny zabýval. O závěrech konference se nezmiňují a pouze dodávají, že předsedové Vance a Owen museli čelit rostoucímu tlaku na podniknutí vojenské operace v Bosně a Hercegovině. Tento článek navíc doplňuje fotografie, která zobrazuje tři vojáky, zastupující tři národnosti v zemi, hlídající před prezidentským palácem v Sarajevu. Fotografie tak příliš nekoresponduje s ničím, co bylo

v článku zmíněno (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 296, s. 6). Oběma zprávám byl v denících věnován shodný prostor.

Následující den vychází v obou denících totožné zprávy, zmiňující výsledky konference. Ministři se dohodli na mírovém řešení a uvalení dalších obchodních sankcí a také výzvách o propuštění zajatců. Zajímavé jsou zde nadpisy článků. Mladá fronta nazvala článek v zahraniční rubrice, začínající již na straně titulní: "*Ustoupení zásahu by bylo kapitulací*" (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 297, s. 8). Tyto slova pronesl nizozemský ministr zahraničí Hans van den Broek, který zastává názor, že se světové společenství nesmí nechat zastrašit. Tento nadpis koresponduje s tím, jak se Mladá fronta kriticky vyjadřuje v některých sloupcích s komentáři, na adresu mezinárodních společenství, kvůli jejich nečinnosti. Haló noviny nazvaly svůj článek neutrálním názvem: "*Jednání místo zbraní*" (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 297, s. 6). Mladá fronta věnovala zprávě větší prostor, díky umístění začátku článku na svou titulní stranu.

Těsně před koncem roku 1992 začala v Ženevě další mírová konference. V článku Mladé fronty, informujícím o této konferenci, byly poprvé zmíněny návrhy ústavy pro Bosnu a Hercegovinu, podle které by země byla decentralizovaným státem, jež by byl rozdělen na sedm až deset autonomních oblastí. Tento návrh předložili předsedové konference Vance a Owen, kteří k mírovému jednání pozvali prezidenty Jugoslávie, Bosny a Hercegoviny a Chorvatska (MF Dnes, 1992, roč. 3, č. 304, s. 8).

Haló noviny informují pouze o setkání jednotlivých představitelů zemí bývalé Jugoslávie, ale o mírovém návrhu se již nezmiňují. Článek se odvolává na informační agenturu Tanjug a podává vyjádření chorvatského prezidenta Franja Tudjmana, o hrozbě rozšíření bosenského konfliktu na okolní svět, pokud se rychle nenalezne politické řešení. Chorvatský prezident dále uvedl varování před zapojením ostatních muslimských zemí, kteří se snaží podpořit bosenské Muslimy a také o podpoře Srbska Ruskem, což by mohlo vést k ohrožení celosvětového míru (Haló noviny, 1992, roč. 2, č. 304, s. 6). Sdělení o podpoře ostatních stran jinými státy uvedla i Mladá fronta. Avšak její

článek se zaměřuje více na mírový návrh, kdežto Haló noviny se o něm nezmiňují a zaměřují se právě na informace o schůzkách jednotlivých představitelů a vyjádření chorvatského prezidenta.

4. ledna 1993 se v Haló novinách objevuje první zmínka o návrhu Vance-Owen⁸, který byl předchozí den na ženevské konferenci oficiálně představen. Srbská a chorvatská strana vyslovila pozitivní ohlas, avšak bosenská Muslimové s návrhem prý nesouhlasí, ale jsou ochotni dále jednat (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 2, s. 3). Haló noviny se o plánu zmiňují velmi stručně, pouze v jednom malém odstavci a zbytek článku: "*Sarajevo svírá chlad*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 2, s. 3) se věnuje nepříznivé situaci v Sarajevu, právě v souvislosti s mrazivým počasím.

Mladá fronta se konferenci a plánu věnuje podstatně více. Ve svém článku se zaměřuje především na odmítnutí návrhu Vance-Owen ze strany bosenských Muslimů. Podle návrhu by byla Bosna rozdělena na deset autonomních oblastí a polovina území by připadla bosenským Srbům. Tím by bylo podle bosenských Muslimů zakotveno etnické rozdělení republiky. "*Právě to je prý cílem srbské agrese a etnických čistek a tento postoj proto podle názoru muslimské delegace neukončí, ale jen podníká ozbrojené srážky*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 1, s. 8).

V následujících dnech pokračuje jednání, které komplikují rozdílné požadavky jednotlivých stran. Mladá fronta o probíhající konferenci informuje již na titulní straně a článek pokračuje v zahraniční rubrice nadpisem: "*Ženevské návrhy jsou to nejlepší co lze nabídnout, tvrdí lord Owen*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 2, s. 8). Plán je podle jeho navrhovatele výsledek několikaměsíčního jednání a všechny zúčastněné strany by jej měly přijmout, jelikož se doteď nebyly schopny dohodnout na ničem jiném. "*(Owen) Připomněl, že přestože hranice jednotlivých provincií*

⁸ Plán Vance-Owen navrhoval rozdělení Bosny a Hercegoviny na deset samosprávných provincií, jak je vidět v příloze č. 1. Tyto kantony by odpovídaly přibližnému etnickému rozdělení před vypuknutím konfliktu. Každé straně měly připadnout tři kantony a Sarajevo mělo být spravováno společně. V čele každé provincie měla být autonomní vláda, která by měla značné pravomoci a její složení by také přihlíželo k případnému zastoupení dalších národností v oblasti. Bosnu a Hercegovinu mělo jako celek zastupovat devět členů, přičemž každá z tří stran by měla po třech členech. Hranice Bosny a Hercegoviny, práva národnostních menšin a dodržování lidských práv měla po přechodnou dobu garantovat OSN s pomocí svých jednotek (Šesták et al., 1998, s. 633).

respektují etnické rozvrstvení obyvatelstva, funkce těchto územněsprávních celků musí být ekonomická" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 2, s. 8).

Mladá fronta pokračuje v následujících dnech v informování o průběhu ženevské konference, která byla následně na několik dnů přerušena a 10. ledna opět obnovena. Jak informuje článek: "*Druhé kolo o Bosně*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 7, s. 1) na titulní straně deníku, konference se má zúčastnit i srbský prezident Slobodan Milošević. Druhý den, opět na titulní straně, informuje Mladá fronta o pokroku v jednáních. Radovan Karadžič, vůdce bosenskými Srby, při rozhovorech souhlasil s koncepcí navrhovaného uspořádání Bosny (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 8, s. 1). Článek pokračuje v zahraniční rubrice, kde se objevují informace o podpoře plánu Francie a USA na letecký zásah proti bosenským Srbům, především proti jejich letadlům narušujícím letecký prostor Bosny, který byl nedávno prohlášen za uzavřený (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 8, s. 8).

Haló noviny nevěnují ženevské konferenci ve svých článcích informujících o dění v Bosně a Hercegovině příliš prostoru. Po obnovení jednání se i svými titulky zaměřují spíše na informování o mrazivém počasí v zemi, o probíhajících bojích a také věnují celý článek informaci o účasti Slobodana Miloševiče na konferenci (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 5, s. 6; Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 6, s. 6).

13. ledna informují oba deníky o přerušení mírové konference. Jednání bylo přerušeno z důvodu odmítnutí návrhu bosenskými Srby, kteří, jak v předchozích dnech informovala Mladá fronta, s návrhem původně souhlasili. Plán prý neumožňoval vytvoření vlastního státu Srbů v Bosně, což byl jeden z hlavních požadavků Karadžiče. Ten také po odmítnutí prohlásil, že dále doufá v kompromis. Podle deníku se tak přiblížila pravděpodobnost vojenského zásahu v Bosně ze strany OSN (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 9, s. 8). Haló noviny o přerušení mírové konference také informují, avšak již neuvádějí důvod a jejich článek pojednává o variantách zásahu OSN na pozice bosenskými Srby. Zajímavé je, že informaci o přerušení konference podávají až den po Mladé frontě (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 10, s. 6).

O této mírové konferenci informovala s větší intenzitou a důrazem jednoznačně Mladá fronta. Dokládá to jak větší četnost článků, tak i jejich pozice v novinách. Články Mladé fronty se několikrát objevují na titulních stranách a poté pokračují v zahraniční rubrice. Ač nemají články na titulních stranách tak výrazné nadpisy a jsou umístěné v dolní části strany jako menší odstavce, dohánějí to v zahraniční rubrice, kde se články objevují na předních pozicích a s výrazně psaným fontem. Odpovídá to důležitosti konference, která skutečně mohla zastavit probíhající boje všech tří zúčastněných stran. Haló noviny o konferenci také informují, avšak již se značně menší intenzitou a důrazem. Články v zahraniční rubrice deníku sice také mají výrazné nadpisy, ovšem tematicky se věnují spíše jiným záležitostem konfliktu a nepodávají průběžné výsledky či dílčí úspěchy a neúspěchy konference.

Kontrast mezi oběma deníky také zvětšuje sloupek s komentářem Mladé fronty, který vyšel v den přerušení konference. V něm deník opět kritizuje nečinnost mezinárodních společenství, která váhají s vojenským zásahem proti bosenským Srbům a soustřeďuje se na diplomatické řešení, které jak se zdá, nemá nyní příliš šancí. Zmiňuje také Rusko, jako výrazného oponenta zásahu, jelikož považuje Srbsko za součást sféry svého vlivu. S dalším čekáním také vzrůstá převaha Slobodana Miloševiče, který si jí je vědom. *"Mezinárodní společenství bude stále raději volit hledání kompromisů a s tím, jak slábne již dnes zdecimované bosenské vedení, bude v podstatě ustupovat srbským nárokům"* (Petr Pravda, MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 9, s. 9). Z posledních sloupků s komentáři, týkající se mírových jednání je patrné, že Mladá fronta zaujímá stanovisko kritizující, jak již bylo zmíněno výše, nečinnost mezinárodních společenství a také považuje bosenské Srby, se Srbskem v zádech, za hlavní agresory konfliktu.

3.6 Nekonečná jednání o mírovém plánu Vance-Owen

I přesto, že Radovan Karadžić na začátku ledna mírový návrh odmítl a přerušil tím jednání, došlo 19. ledna k zasedání parlamentu

Republiky srbské v Bosně a Hercegovině. Mladá fronta o tom informuje na titulní straně a dodává, že případné opětovné odmítnutí mírového návrhu, by mělo za následek zkomplikování situace a zesílení vojenských střetů (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 15, s. 1). Parlament se druhý den vyslovil pro přijetí této dohody. I přesto, že Mladá fronta na začátku ledna informovala, že jednání bylo přerušeno, z důvodu odmítnutí návrhu Radovanem Karadžičem, nyní oba deníky informují, že právě představitel bosenských Srbů, na zasedání parlamentu důrazně prosazoval přijetí návrhu. Mladá fronta, opět na titulní straně, navíc informovala o návštěvě hlavních představitelů mírové konference Davida Owena a Cyruse Vance v Sarajevu, kde jednali s Alijou Izetbegovičem, aby i on přijal návrh dohody (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 16, s. 1). Haló noviny ve svém článku navíc informují o přijetí dohody o příměří mezi bosenskými Chorvaty a Muslimy (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 17, s. 6), jejichž střety poslední dobou zesílily. Srážky však i po deklarováném příměří pokračovaly.

V Mladé frontě se objevuje komentář, ve kterém autor vyslovuje naději na nalezení východiska z této krvavé krize. Pokud se plán Vance-Owen začne opravdu dodržovat, dojde tím k rozpadu Bosny a Hercegoviny jako státu, který OSN uznala ve své celkové podobě. OSN tedy nyní uznává násilnou změnu hranic země, kterou sama před nedávnem uznala jako celistvou. Zakrývá tím prý svou neschopnost zastavit tento pokračující konflikt (Viliam Buchert, MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 17, s. 9).

Po přijetí mírového plánu bosenskými Srby začala další jednání v Ženevě, jež měla dojednat konečnou podobu mírového plánu. Mírové snahy, však komplikuje střet Chorvatska se Srbskem, který v posledních dnech nabral opět na intenzitě.

USA zaujímaly nesouhlasný postoj s rozdělením země na deset poloautonomních oblastí. Zdůrazňovaly, že tento plán uzákoňuje srbskou politiku etnického čištění. Evropská unie však návrh podpořila a stejně se k němu stavělo také Rusko (Hladký, 1996, s. 157).

Vyjednaváči Vance a Owen se ovšem proti kritice uzákonění srbské agrese, ohrazují a zdůrazňují, že podle plánu by měli bosenská

Srbové vrátit přibližně třetinu území, které nyní vlastní. Jestliže nyní drží 70% celkového území země, návrh počítá se 43% pro bosenské Srby. Právě probíhající jednání se však, podle Mladé fronty, zatím nepřiblížilo úplné dohodě (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 20, s. 8).

"Mírová dohoda údajně již dnes" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 24, s. 8), tak zněl nadpis v zahraniční rubrice Mladé fronty z 30. ledna 1993. Pod nadpisem, v horní části strany, psaným velkým fontem se píše, že vůdce bosenských Chorvatů se vyslovil pro mírový návrh a myslí si, že tak učiní i zbylé dvě strany. Velmi optimisticky se vyjádřil také vyjednaváč Owen, který dnes od všech očekává konečné rozhodnutí (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 24, s. 8).

V pondělí 1. února oba deníky bohužel informují o opětovném odmítnutí mírového plánu Vance-Owen. Mladá fronta svůj článek, informující o této události, umístila na spodní část titulní strany. Bosenští Muslimové a bosenští Srbové nesouhlasí s předloženým návrhem. Bosenští Chorvaté již návrh odsouhlasili dříve. Článek pokračuje v zahraniční rubrice, na předním místě strany, s nadpisem: *"Bosenský prezident obviňuje Chorvaty, že chtějí stát ve státě"* (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 25, s. 8). Alija Izetbegovič na konferenci obvinil vedení bosenských Chorvatů, že chtějí vytvořit stát ve státě a zdůraznil, že toto je právě důvod ozbrojených konfliktů mezi těmito dvěma stranami. Řekl také, že je připraven podepsat vojenskou část plánu, avšak žádá, aby OSN dodala záruky, které zajistí, aby se všechny těžké zbraně dostaly pod kontrolu OSN. Vyslovil také návrh mezinárodního protektorátu nad zemí (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 25, s. 8). Článek se však již nevěnuje důvodu odmítnutí návrhu ze strany bosenských Srbů. Jak je zmíněno výše, jejich parlament se vyslovil pro přijetí návrhu, avšak nyní jej opět odmítají.

Haló noviny se svým článkem v zahraniční rubrice zmiňují o probíhajících mírových rozhovorech po delší době. Své články do té doby zaměřují především na informování o probíhajících bojích. O odmítnutí mírového návrhu se dozvídáme především z nadpisu: *"Owen informuje o neúspěchu ženevské konference"* (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 26, s. 6) a v samotném textu se v souvislosti s konferencí pouze dozvídáme, že

zástupci všech tří stran jsou pozváni do New Yorku, kde mají vysvětlit svůj odmítavý verdikt. Podnadpis, psaný dokonce výrazně větším fontem: *"Boje v Sarajevu pokračují"* (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 26, s. 6), přímo odkazuje, o čem článek pojednává především. I samotné umístění článku a velikost nadpisu, který dokonce není na stránce největší, nevypovídá o důležitosti, kterou by si tato zpráva, vzhledem k vývoji konfliktu, zasloužila.

O výsledcích tohoto zásadního rozhodnutí, se Haló noviny nezmiňují ani ve svých dalších článcích. Ty jsou, stejně jako předchozí, převážně věnované informacím o jednotlivých bojových střetech. Mladá fronta naopak informovala o ženevské konferenci s větší intenzitou a četností článků. Články zaujímaly prostor zejména v zahraniční rubrice v horní části strany a velikost nadpisů odpovídala důležitosti mírových jednání. Nejzásadnější novinky z jednání se objevily i na titulních stranách, povětšinou umístěné v jejich spodních částech, což opět odpovídá jejich důležitosti a aktuálnosti.

Mírová jednání se po několika týdnech přesunula do New Yorku, kde se opět diskutovalo o podmínkách mírového plánu Vance-Owen. Jednání trvala s přestávkami několik týdnů a oba deníky shodně informovaly o neúspěších při jednáních. Zprávy se objevovaly bez nějaké hlubší analýzy i z důvodu, že jednotlivé strany požadovaly v podstatě totéž, na čem ztroskotala předchozí jednání v Ženevě. Těžké boje v Bosně a Hercegovině mezitím stále pokračovaly a jednotlivé strany se obviňovaly ze vzájemných útoků. V jedné fázi vyjednávání bosenský prezident Alia Izetbegovič podepsal dílčí body mírové dohody, avšak vyjednávání stále vážla na odmítavém postoji bosenských Srbů a pokračujících bojích, které jednání komplikovaly, protože způsobovaly střídavý bojkot ze strany bosenských Muslimů nebo bosenských Srbů.

25. března se v zahraniční rubrice Haló novin objevil ve spodní části krátký článek informující, že Radovan Karadžić zrušil plánované opuštění mírových jednání v New Yorku a zůstává na místě. Dozvídáme se v něm také, že Muslimové, kteří prozatím mírové rozhovory napůl bojkotovali, jsou pravděpodobně blízko podpisu dalších částí smlouvy

(Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 71, s. 6). Druhý den, opět v malinkém článku ve spodní části zahraniční rubriky, avšak zvýrazněným ohraničením a šedivým pozadím, deník informuje o podepsání posledních částí mírové dohody, představiteli bosenských Chorvatů a bosenských Muslimů. Bosenští Srbové podepsat odmítli (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 72, s. 6). Nadpis článku z následujícího dne: "*Podepsáno příměří*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 73, s. 6) jako kdyby dával čtenářům deníku naději, že je mírová smlouva konečně podepsána všemi stranami. Článek opakuje informaci z předešlého dne o podepsání smlouvy dvěma ze tří stran a dodává, že podle Aliji Izetbegoviče, přestane jeho podpis platit, pokud i bosenští Srbové smlouvu nepodepíší do dvou měsíců a také pokud světové společenství nepřijme taková opatření, která by zaručovala dodržování smlouvy. Mezinárodní vyjednávač David Owen také varoval bosenské Srby před opatřeními, která by byla přijata, pokud by smlouvu také nepodepsali. Nadpis článku odkazuje na podepsané příměří bosenskými Srby a generálem Ericem-Lars Wahlgrenem v Bělehradě. Plošné zastavení bojů na celém území Bosny a Hercegoviny má nastat následující den. Haló noviny se touto informací odkazují na agenturu AFP (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 73, s. 6).

Mladá fronta ve stejný den podává totožné informace jako Haló noviny, také se odkazuje na agenturu AFP (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 72, s. 8). Zajímavé je, že přestože šlo o poměrně důležitou informaci, ani v jednom deníku neměla zpráva v zahraniční rubrice největší nadpis na straně.

Následně podávají oba deníky opět shodnou informaci o zkrácení ultimáta, vyřčeného bosenským prezidentem Alijou Izetbegovičem, pro bosenské Srby na deset dnů. Radovan Karadžič odmítá plán podepsat, jelikož nesouhlasí s rozvržením hranic jednotlivých kantonů (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 73, s. 8; Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 74, s. 6).

Po podepsaném bojovém příměří se sice situace zklidnila, avšak stále docházelo v některých oblastech k ozbrojeným střetům a bombardování. Příměří tak zůstalo spíše jen na papíře. V polovině dubna začaly ostré srážky Bosňáků a bosenských Chorvatů především v okolí

Mostaru. Na tyto těžké boje měla vliv také právě mírová dohoda Vance-Owen, jelikož se zneprátelené strany snažily etnicky ovládnout své kantony, které by jim v případě přijetí dohody připadly (Šesták et al., 1998, s. 633).

27. dubna vychází v Mladé frontě, uprostřed titulní strany, článek s názvem: "*Válka Evropy se Srby reálná*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 97, s. 1). Článek má největší font na titulní straně a informuje čtenáře o odmítnutí mírového plánu parlamentem bosenských Srbů. Vyjednávač David Owen také varoval před možností vojenské operace OSN (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 97, s. 1). Totéž napsaly Haló noviny ve svém článku v zahraniční rubrice. Parlament bosenských Srbů také rozhodl, že o konečném přijetí návrhu má rozhodnout referendum (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 98, s. 6).

30. dubna se opět na titulní straně Mladé fronty objevuje, na stejném exkluzivním umístění jako minule, článek s nadpisem: "*Bosenští Srbové ochotni jednat*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 97, s. 1). Text informuje o znovuprojednání mírového návrhu parlamentem, jež je plánováno na 5. května. Karadžič tak prý učiní na výzvu srbského prezidenta Miloševiče (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 100, s. 1). Haló noviny o tomto rozhodnutí neinformují.

O několik dní později se ovšem v obou denících objevuje zpráva o podepsání dohody Radovanem Karadžičem v Aténách. Zprávě opět věnuje větší prostor Mladá fronta, která má svůj článek umístěný na titulní straně. Karadžičův podpis však musí schválit parlament. Jeho rozhodnutí bude zásadní (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 101, s. 1). Haló noviny této zprávě věnují sice velký nadpis v zahraniční rubrice, avšak článek je oproti tomu v Mladé frontě poměrně krátký. Mladá fronta obecně informuje o událostech následujících dnů na titulních stranách. Jako například zprávu z 6. dubna, kdy parlament bosenských Srbů rozhodoval o přijetí mírového návrhu. Pod nadpisem: "*Srbové rozhodují o válce či míru*" se objevuje reportáž, kterou píše zvláštní zpravodaj deníku. Na jednání přijel srbský prezident Miloševič a také prezident Řecka, Konstantinos Mitsotakis. Oba měli v parlamentu projev a apelovali na

přijetí návrhu, který před několika dny parlament odmítl (Petr Pravda, MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 104, s. 1). Článek Haló novin v zahraniční rubrice, jehož nadpis hlásí: "*Ve znamení nátlaku*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 105, s. 6), podává podobné zprávy. Na rozdíl od Mladé fronty se v něm objevuje také informace, že do uzávěrky čísla prý většina poslanců nepodpořila mírový návrh. Článek také uvádí, že i Rusko a Spojené státy vyzývají bosenské Srby k přijetí mírového plánu, jinak prý vůči nim zavedou tvrdší opatření (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 105, s. 6).

Z článků obou novin je patrná snaha všech ostatních stran, aby bosensští Srbové návrh přijali. To se bohužel nestalo. Druhý den oba deníky informují o odmítnutí mírového plánu Vance-Owen, bosenskými Srby. Haló noviny popisují událost nadpisem: "*Osudové rozhodnutí*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 106, s. 6). Radovan Karadžič se v něm vyjádřil, že bosensští Srbové jsou i nadále pro mírové řešení, avšak nemohou přijmout tyto návrhy rozdělení země. Dodal také, že konečné slovo bude mít referendum. V článku se vyslovují představitelé evropských zemí pro zpřísnění sankcí pro Srbsko a zvažují další postup, který může být i v podobě vojenského zásahu (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 106, s. 6). Mladá fronta událost popisuje na prvním místě titulní strany. Kromě stejných informací, jaké podaly Haló noviny, se v článku objevují nechápající reakce prezidentů Srbska a Černé Hory (Petr Pravda, MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 105, s. 1). Z jejich reakcí je patrné rozčarování nad rozhodnutím parlamentu bosenských Srbů. Zdá se, že všichni čekali, že vzhledem k situaci Jugoslávie a bosenských Srbů, bude návrh schválen.

Referendum o přijetí mírového plánu, navrhované parlamentem bosenských Srbů, se uskutečnilo 15. a 16. května se záporným výsledkem.

Touto kapitolou jsem se snažil nastínit, jak složitá a nepřehledná byla situace ohledně jednání o mírovém návrhu Vance-Owen. Jednání byla z některých stran bojkotována, situaci zhoršovaly i neustávající boje na všech stranách. Informování veřejnosti na stranách deníků je tedy podobně složitě, jelikož často docházelo k rozhodnutím ze dne na den.

Chvílemi byl mírový plán považovaný za přijatý a druhý den opět nikoliv. Nepřehlednost těchto jednání však odpovídá nepřehlednosti a složitosti celé války. Tyto mírové rozhovory jsou tak typické pro tento konflikt a charakterizují jeho povahu.

Oba deníky podávaly o jednáních shodné informace. Je třeba opět dodat, že jasně větší prostor tomuto tématu věnovala Mladá fronta, jež své články často umísťovala na titulní stranu a v posledních fázích měla na místě dokonce svého zvláštního reportéra. Haló noviny věnovaly zprávám prostor výhradně ve své zahraniční rubrice, nikoliv na titulních stranách.

Této kapitole jsem věnoval značný prostor i proto, že princip uspořádání, který navrhoval plán Vance-Owen, byl jakousi předlohou i pro další mírové návrhy a je tak poměrně zásadní.

3.7 Mírový plán Owen-Stoltenberg

Boje mezi třemi znesvářenými stranami pokračovaly na celém území. Deníky pravidelně informovaly o ozbrojených srážkách v různých částech země a také o narůstajícím počtu obětí. Na konci července 1993 se konala v Ženevě další konference, které se zúčastnili zástupci všech tří stran, včetně prezidentů Srbska, Černé Hory a Chorvatska.

Haló noviny se o konferenci poprvé zmiňují ve své zahraniční rubrice v článku s názvem: "*V Sarajevu ostré boje*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 173, s. 6). Pod nadpisem psaným největším fontem na straně se píše, že předchozí den začaly dvakrát odložené mírové rozhovory a setkání všech tří stran se děje poprvé po třech měsících. Hlavním cílem mezinárodních zprostředkovatelů je přimět zástupce Muslimů, Aliju Izetbegoviče, aby přijal návrh bosenských Srbů a Chorvatů, rozdělit zemi na tři republiky spojené na principu konfederace. Zástupci všech stran se prý sešli již první den, avšak z jednání zatím nevzešly žádné výsledky. V souvislosti s nadpisem, se v článku také hovoří o ostrých bojích v Sarajevu. (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 173, s. 6). Mladá fronta také informuje o nové ženevské konferenci v zahraniční rubrice a nadpis jejího

článku se jí, oproti Haló novinám, týká přímo: "*S náručemi map jednají v Ženevě rozhodující strany o příští Bosně*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 172, s. 8). Mezinárodní zprostředkovatelé chtějí prý jednat tak dlouho, dokud se jim nepodaří dosáhnout dohody. Dvojici zprostředkovatelů tvoří David Owen a Thorvald Stoltenberg, který nahradil Cyruse Vance, jež na vlastní žádost opustil funkci. V článku, se oproti Haló novinám, dozvídáme, že bosenský prezident Izetbegovič trvá na zachování země, jako spolkového státu. Budoucí provincie či správní oblasti by měly být rozděleny podle hospodářských hledisek a nikoliv podle etnického rozdělení. Představitel bosenských Srbů Karadžič se prý naopak vyjádřil, že Muslimům nezbývá než jejich návrh přijmout. Za bosenské Chorvaty se jednání zúčastnil Mate Boban (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 172, s. 8).

Druhý den informují oba deníky ve svých zahraničních rubrikách o pokračujících jednáních. Zajímavostí je, že nadpis v Mladé frontě, "*V Ženevě mírný optimismus*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 173, s. 8) se, jako předchozí den, věnuje tématu konference a nadpis Haló novin, "*Muslimové provádějí etnické čistky*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 174, s. 6), je opět postaven na jiných událostech. Oba články se věnují stejným tématům, uvádějí informace zprostředkované stejnými informačními agenturami, avšak v Mladé frontě je více faktických údajů. Informační agentura Reuter prý uvádí, že jednání se týkají rozdělení mapy a hranic jednotlivých etnických ministátů. To prý Izetbegovič stále odmítá avšak i přesto se strany dohadují na velikosti území, které by jim mělo připadnout (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 174, s. 6). Mladá fronta tyto stejné zprávy více rozvíjí a uvádí například přesná procenta rozdělení území, nad kterými se jedná. Představitel bosenských Srbů Karadžič prý při jednáních navrhuje, aby Muslimové, kteří tvořili 40 % populace v zemi před vypuknutím konfliktu, nyní dostali 27 % území. Mezinárodní vyjednávač Stoltenberg s tím prý, stejně jako Bosňácká strana, nesouhlasí a požaduje nejméně 30 % území pro Muslimy, přičemž nyní Muslimové drží jen 15 % (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 173, s. 8).

Jednání dále pokračovala a oba deníky informovaly o novinkách z konference. Představitel bosenských Muslimů Izetbegovič nadále

nesouhlasí s návrhem na vytvoření svazového státu. Navrhl však úpravy plánu Owen-Stoltenberg, spočívající v nových návrzích na rozdělení moci mezi třemi plánovanými republikami a vyslovil také požadavek ústřední bosenské vlády (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 175, s. 8). Stejně informace podávají také Haló noviny. Jejich nadpis se, oproti Mladé frontě, opět netýká mírového jednání.

Další jednání komplikovaly dvě skutečnosti. První bylo porušování příměří od všech tří stran, dohodnutém na dobu trvání mírové konference. Druhou skutečností byl pokus o svržení Aliji Izetbegoviče, coby představitele bosenských Muslimů, z jeho vlastních řad. Izetbegovič návrh Owen-Stoltenberg ze začátku odmítal, když však nyní přistoupil na jeho základní ideu a předložil upravující návrh, jeho vládní strana SDA, se ho pokusila svrhnout z funkce. Izetbegovič tento pokus o puč nakonec ustál (Hladký, 2005, s. 276). Mírová jednání ovšem po přestávkách pokračovala.

Oba deníky informují velmi podobnými nadpisy ve své zahraniční rubrice, že ženevská jednání jsou zatím bez pokroku. Oba články jsou umístěny na prvním místě strany a nadpisy jsou psané velkým fontem. Také informace obsažené v člancích jsou shodné. Jednání se vedla kolem tématu navržení mapy jednotlivých oblastí. Muslimové žádají, aby území kolem měst Goradže, Srebrenica a Žepa bylo propojeno náležitým koridorem s ostatními muslimskými částmi. Je také třeba vyřešit otázku kolem východních oblastí Bosny a Hercegoviny. Města jako Višegrad, Foča nebo Bratunac, požadují Muslimové získat zpět od bosenských Srbů, kteří tato města nyní ovládají, protože v nich prý bylo zabito tisíce jejich obyvatel a další tisíce vyhnáni. Oba deníky naprosto shodně dodávají: *"Jejich vyjednávací pozice je však slabá, a tak mají jen malou naději, že jejich požadavky budou splněny"* vlády (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 190, s. 8; Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 191, s. 6). Deníky sice v textu neodkazují na konkrétní zdroj informací, ale je očividné, že je totožný. Není to poprvé, co se jednotlivé věty v obou denících velmi nápadně podobají.

20. srpna byla jednání přerušena. Mezinárodní vyjednaváči Owen a Stoltenberg navrhli přerušení na deset dní a všechny strany od nich dostaly kompletní návrh dohody o uspořádání Bosny a Hercegoviny⁹. Bosenští Chorvaté a Srbové již prý naznačili, že návrh přijmou, stojí v článku Haló novin, pod nadpisem: "*Nejasné stanovisko muslimů*" (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 194, s. 6).

Mladá fronta již před obnovením mírové konference informovala o pravděpodobných závěrech, jež všechny delegace sdělí na konferenci. Hlavní představitelé bosenských Srbů jsou prý převážně pro uznání návrhu a jejich parlament tak bude hlasovat pravděpodobně také. Představitel Muslimů, Izetbegovič, se vyjádřil, že návrh nemá šanci projít v současné podobě, avšak je to prý dobrý start pro další jednání. Sám na jednáních navrhne určité změny, jelikož nesouhlasí, aby území, kde probíhaly etnické čistky, bylo přiděleno Srbům (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 199, s. 8).

Další článek Mladé fronty, uveřejněný na titulní straně, potvrzuje stanovisko Bosenských Srbů a Muslimů a také informuje, že bosenští Chorvaté mají určité výhrady k vnitřním bosenským hranicím. To vše uvedené pod nadpisem se zjevnou chybou: "*Srbové a Muslimové mírový plán nepřijali, Srbové ano*" (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 200, s. 1). Haló noviny tentýž den podávají na titulní straně obdobné informace a doplňují, že parlament bosenských Chorvatů odložil jednání o návrhu a vyzval jejich představitele Mateho Bobana, aby jednal o rozšíření navrhovaného chorvatského území (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 201, s. 1).

Mírové rozhovory druhý den začaly a oba deníky informovaly o probíhajících jednáních. Ta se nesla v duchu stejných požadavků, jaké byly představeny již před jednáním. Těmto obnoveným rozhovorům se věnovaly oba deníky, přičemž Haló noviny své články umístily na přední pozici ve své zahraniční rubrice. Mladé fronta měla články umístěné

⁹ Mírový plán Owen-Stoltenberg, zobrazený v příloze č. 2, navrhoval rozdělení země na volnou unii tří republik, které by byly postaveny na národnostním principu. Správa Sarajeva a blízkého okolí měla připadnout na omezený čas OSN a město Mostar, s muslimskými enklávami ve východní části země, pod správu EU. Návrh také navrhoval vytvoření koridorů, které by spojovaly muslimské území s městy Srebrenica, Goradže a Žepa a také zajišťovaly přístup k moři (Šesták et al., 1998, s. 634).

taktéž v zahraniční rubrice, nicméně umístění ani velikost nadpisu neměly tak privilegované umístění jako u Haló novin.

2. září oba deníky informují o ztroskotání mírových rozhovorů a jejich ukončení. Článek v Mladé frontě se objevuje na titulní straně, na první pozici s velkým nadpisem: *"Válka v Bosně pokračuje"* (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 203, s. 1). Bosenští Chorvaté a Srbové nepřistoupili na návrhy Muslimské strany. Podle Chorvatů padá vina za ztroskotání rozhovorů na Muslimy a jejich nové požadavky, které zahrnovaly navýšení území o 4 % (MF Dnes, 1993, roč. 4, č. 203, s. 1). Haló noviny umístily svůj článek do zahraniční rubriky. Článek se nachází ve středu strany a nadpis: *"Rozhovory ztroskotaly"* (Haló noviny, 1993, roč. 3, č. 204, s. 7), nemá ani největší nadpis na stránce. Všechny strany opustily Ženevu a to i přesto, že bosenští Srbové učinili Muslimům určité ústupky.

Následně o mírovém plánu jednal bosenský parlament. Ten se však vyslovil pro jeho nepřijetí, stejně jako v minulém případě parlament bosenských Srbů.

Z článků, týkajících se mírových jednání ohledně plánu Owen-Stoltenberg v Ženevě, již nevyzařuje jakási pomyslná aura či očekávání ve smyslu ukončení válečného konfliktu v Bosně a Hercegovině, jako při informování o plánu Vance-Owen. I Mladá fronta, která v předchozím případě otiskla názorové články v sekci s komentáři, nevěnovala nyní těmto sloupkům prostor. Články obou deníků byly, až na výjimky, umístěné v zahraniční rubrice. To je velký rozdíl oproti minulým jednáním, kde se články na titulních stranách, především u Mladé fronty, objevovaly velmi často. Články také neměly tak výrazné nadpisy a jejich umístění v mnohých případech nenaznačovalo velkou důležitost, jako při minulých rozhovorech. Podtrhuje to také poslední článek z Haló novin, informující o nezdaru konference, u kterého bych čekal významnější postavení, než jaké se mu dostalo. Velký rozdíl mezi oběma deníky vidím v nadpisech, které u Haló novin upřednostňovaly válečná témata, před těmi z mírových rozhovorů v Ženevě. Je třeba dodat, že více článků a faktických informací v nich obsažených, dodávala spíše Mladá fronta. Zaujaly mě také totožné formulace některých sdělení obsažené v člancích obou deníků. Je

zřejmé, že oba deníky čerpaly ze shodných zdrojů. Tato shoda se objevuje i v mnoha článcích, uvedených v jiných kapitolách této práce, avšak v tomto případě byla shoda velmi značná.

3.8 Tragédie na sarajevském tržišti

5. února 1994 se na sarajevském tržišti stala tragédie, kterou odsoudil celý svět. Byl to však také impuls, který konečně donutil mezinárodní společenství činit konkrétní kroky a jistě měl vliv i na změnu postoje bosenských Chorvatů vzhledem k uspořádání a vztahům v Bosně a Hercegovině.

"Největší masakr bosenské války" (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 31, s. 1), tak zní nadpis, který se objevil nad článkem Mladé fronty, umístěném na předním místě titulní strany. Dopad minometných granátů na sarajevské tržiště, které bylo v té době plné lidí, si vyžádal 68 lidských životů a dalších 200 lidí bylo zraněno. Tato událost okamžitě vyvolala pobouřené reakce z celého světa a obnovila možnost leteckého zásahu na pozice bosenských Srbů, obléhajících Sarajevo. Vrchní představitelé Francie a Německa se vyslovili pro okamžitý vojenský zásah. Muslimové tvrdí, že za útokem jsou bosensští Srbové, ti odpovědnost za incident odmítají (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 31, s. 1). Článek pokračuje na předním místě v zahraniční rubrice, kde jsou popsány reakce na incident z různých zemí. Jediné zpochybnění viny bosenských Muslimů přišlo z Řecka, kde někteří politici tvrdí, že k masakru neměli důvod a že by tím jen podpořili plány na vojenskou intervenci a podporu muslimských sil ze strany mezinárodních společenství. I srbský prezident tuto událost odsoudil a stejně jako Rusko, žádá o důkladné prošetření (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 31, s. 8). U článku je otištěna fotografie zraněné ženy a na titulní straně je dokonce fotografie dvou obětí minometné palby.

Haló noviny se o incidentu zmiňují rovněž na titulní straně. Článek *"Kdo vraždil na sarajevském tržišti"* (Haló noviny, 1994, roč. 4, č. 31, s. 1) nemá sice tak výsadní postavení jako článek Mladé fronty, zato popisuje události pohledem očitých svědků. Několik osob prý bylo doslova

roztrháno. Po útoku začal odvoz zraněných do nemocnic všemi dostupnými prostředky. U článku je také otištěna fotografie, nicméně není tak explicitní jako v případě Mladé fronty, zobrazuje převážení raněného do nemocnice. Článek dále zmiňuje, že podle představitele bosenských Srbů Karadžiče odmítajícího vinu, by útok mohl být zinscenovaný bosenskými Muslimy. Článek také pokračuje v zahraniční rubrice, kde shodně s Mladou frontou, zmiňuje vyjádření světových představitelů (Haló noviny, 1994, roč. 4, č. 31, s. 6).

V návaznosti na incident se ministři zahraničí zemí NATO rozhodli pro udělení ultimáta bosenským Srbům. Ti se měli stáhnout na 20 km od Sarajeva a odevzdat těžké dělostřelectvo pod správu UNPROFOR. V případě nedodržení, by hrozily letecké útoky ze strany NATO.

Bosenští Srbové se začali pomalu stahovat, avšak panovaly obavy z bosňácké ofenzívy, která by po odevzdání zbraní mohla nastat. Stahování bosenských Srbů tak bylo na čas pozastaveno. Do záležitosti se vložilo Rusko, které s leteckými údery nesouhlasilo. Boris Jelcin navrhl, že do Sarajeva rozmístí své vojáky, kteří zajistí, aby opuštěné zbraně nepadly do rukou bosenských Muslimů, a aby z jejich strany neproběhl žádný protiútok. Bosenští Srbové s návrhem souhlasili a došlo tak k zmírnění napětí kolem odsunu vojenských jednotek bosenských Srbů z města. Situace v hlavním městě Bosny a Hercegoviny se tak významně uklidnila (Glenny, 2003, s. 496).

Oba deníky o událostech pochopitelně informovaly. Nadpis článku Haló novin: *"Amerika chce ukázat svaly"* (Haló noviny, 1994, roč. 4, č. 41, s. 1, 6), krásně vystihuje bulvarizaci nadpisů a z části i obsahu, kterou v některých případech Haló noviny využívají. Nadpis odpovídá výroku Radovana Karadžiče, který se tak vyjádřil na adresu NATO a jejích případných leteckých úderů. V článku také Karadžič reaguje na otázku belgického deníku La Libre Belgique, zda nemohou letecké údery NATO znamenat začátek třetí světové války, odpovědí: *"To se může stát"* (Haló noviny, 1994, roč. 4, č. 41, s. 1). Jde o projevy navozování paniky či skandalizace, které jsou typické pro bulvární média.

3.9 Washingtonská dohoda

Důležitou událostí, vzhledem k vývoji války, bylo konání Všeobecného sněmu Chorvatů Bosny a Hercegoviny 6. února 1994. Sněm byl pokusem o vymanění se z agresivní nacionální politiky HDZ BaH. Sněm se v deklaraci vyslovil pro kantonální uspořádání země a také pro zachování její celistvosti a multietničnosti. Jednotná Bosna je podle sněmu životním zájmem chorvatského národa (Lovrenović, 2000, s. 196). Na svou funkci rezignoval představitel bosenských Chorvatů Mate Boban a byl nahrazen umírněnějším Krešmirem Zubakem.

Po tragédii na sarajevském tržišti se do záležitostí Bosny a Hercegoviny více zapojily Spojené státy. Potvrzuje to také článek Mladé fronty, ve kterém ministr zahraničí USA, Warren Christopher, řekl: *"Nyní nastal čas, kdy můžeme udělat pokrok na diplomatické frontě"* (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 45, s. 8). Christopher také v článku poukazuje na jednání mezi bosenskými Chorvaty a Muslimy o vytvoření případného společného státu, který USA podporují (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 45, s. 8). Druhý den byla tato informace potvrzena článkem na titulní straně: *"Chorvaté uvažují o unii s Muslimy"* (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 46, s. 1). Vzhledem k významu zprávy, zaujímá článek prostřední část titulní strany. Vedení bosenských Chorvatů prý navrhlo uzavření muslimsko-chorvatské unie. Krešmir Zubak, nový představitel bosenských Chorvatů tvrdí, že takový stát je pro obě strany žádoucí a výhodnější než dva etnické ministáty. Článek se zmiňuje, že obdobné návrhy padly z obou stran již v dřívějších dnech, avšak až nyní, po tlaku USA a Německa, se unie jeví jako velmi pravděpodobná (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 46, s. 1). Mladá fronta informuje o jednáních mezi Bosňáky a bosenskými Chorvaty i nadále. 2. března podepsaly obě strany ve Washingtonu předběžnou dohodu, podle které by měl v Bosně a Hercegovině vzniknout společný stát Muslimů a Chorvatů. Podle článku Mladé fronty se bosenská Srbové obávají, aby nebyla dohoda využita proti nim (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 52, s. 1). Haló noviny informují o předběžné dohodě článkem na předním místě své zahraniční rubriky. Dohoda umožní návrat obyvatel do svých domovů a

také jim zajistí návrat majetku, o který přišli kvůli etnickým čistkám (Haló noviny, 1994, roč. 4, č. 52, s. 6).

V Mladé frontě také vyšel názorový sloupek, který shrnuje události minulých týdnů s názvem: *"Válka v Bosně snad skončí ještě letos"* (Petr Pravda, MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 56, s. 9). Autor shledává dva hlavní závěry z událostí minulých týdnů. První závěr je, že balkánský konflikt je řešitelný a druhý, že hlavní odpovědnost při jeho řešení musí nést USA. Potvrzuje se prý, že nejlepším řešením je vojenskopolitický a diplomatický nátlak na zneprátelené strany a to právě takový, jaký předvedly Spojené státy po masakru na sarajevském tržišti. *"Západní Evropa, která prokázala značnou neschopnost nastolit si pořádek ve vlastním domě, by nyní měla udělat jediné. Plně respektovat a podporovat vůdčí úlohu USA v tomto procesu a přemýšlet o tom, jak se stát i ve vojenskopolitické oblasti Washingtonu rovnoprávným partnerem"* (Petr Pravda, MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 56, s. 9). Tento názorový článek pokračuje v kritice mezinárodních společenství, která se v článcích s komentáři Mladé fronty objevuje pravidelně od začátku konfliktu v Bosně a Hercegovině. Z článku je cítit jakési zadostiučinění, které se objevilo po rázném zásahu USA a předchází kritice Mladé fronty o neschopnosti evropských zemí konflikt řešit. Konečně se Západ vložil do konfliktu a jak je vidět, nese to své výsledky. V článku vyslovená předpověď o konci války tentýž rok se sice nesplnila, ovšem vytvoření společného státního útvaru bosenskými Chorvaty a Bosňáky, ukončilo značnou část bojů v zemi.

18. března podepsali ve Washingtonu, zástupci bosenských Chorvatů a Bosňáků, konečnou smlouvu o vytvoření federace. Mladá fronta o události informuje na titulní straně nadpisem: *"Federaci Muslimů a Chorvatů v Bosně stvrdili prezidenti"* (MF Dnes, 1994, roč. 5, č. 66, s. 1). Prezident USA Bill Clinton, který se podpisů také zúčastnil, řekl, že podepsaná smlouva je signálem pro ukončení bojů a zahájení spolupráce. Haló noviny o události informují v zahraniční rubrice poněkud zvláštním nadpisem: *"Prezident USA asistoval"* (Haló noviny, 1994, roč. 4, č. 66, s. 7). V jejich článku se objevuje výzva Billa Clintona, aby se k dohodě připojili také bosensští Srbové.

24. března odmítl parlament bosenských Srbů přistoupit na dohodu o připojení Republiky srbské k nově vzniklé federaci (Hladký, 1996, s. 167). Nově vzniklá federace sice neukončila válku v Bosně a Hercegovině, ale alespoň pomohla ukončit ozbrojené střety mezi Bosňáky a bosenskými Chorvaty. Washingtonská dohoda také položila základ pro budoucí rozdělení země, po ukončení války na podzim roku 1995. Byl to jistě krok vpřed. Na druhou stranu tato dohoda také umožnila přesunutí velkého počtu jednotek na východ země, kde probíhaly boje s bosenskými Srby. Na jaře roku 1994 tak podnikla bosňácká armáda několik ofenziv, které byly poměrně úspěšné. Dohoda tak sice zastavila boje v jedné části země, ale ve druhé je o to více podpořila.

Bez tragické události na sarajevském tržišti by dohoda jistě nepřišla tak rychle. Dohoda byla uzavřena především díky aktivnímu přístupu Spojených států, které po incidentu na sarajevském tržišti, začaly intenzivní jednání kolem Bosny a Hercegoviny. Je až s podivem co všechno se muselo stát, aby světová společenství začala konečně jednat. Od této chvíle se jednotky NATO zapojily do konfliktu také vojenskou silou, především občasnými leteckými údery. Po odmítnutí bosenských Srbů připojit se k bosňácko-chorvatské federaci, přitvrdila OSN ve svém přístupu. Nátlak na bosenské Srby vytvářeli jak mezinárodní vyjednaváči, tak také Rusko a dokonce i Srbsko. Slobodan Milošević navíc blokoval hranice s bosenskými Srby. Blokáda ovšem nebyla vždy dodržována (Tejchman, 2016, s. 351). USA také postupně začaly měnit ke Slobodanu Miloševićovi svůj postoj. Již v minulých kapitolách jsem se zmínil, že byl pro ukončení války a podepsání mírových dohod. Do této doby požadovaly USA jeho odchod z vedoucí pozice Srbska, avšak v návaznosti na jeho názory ohledně ukončení války v Bosně a Hercegovině, se postoj USA k němu postupně změnil (Pelikán et. al., 2013, s. 524). Také to mělo jistý vliv na budoucí ukončení války v Bosně a Hercegovině.

Oba deníky o Washingtonské dohodě podávaly stejné zprávy. Opět více prostoru věnovala tématu Mladá fronta a některé své články umístila na titulní stranu. Haló noviny informovaly o dohodě ve své zahraniční

rubrice, kde měly články velké nadpisy. Zajímavý je poznatek, že ostatní články v Haló novinách, týkající se konfliktu v Bosně a Hercegovině, kladly v tomto období často velký důraz na vyjádření Ruska k vývoji situace.

3.10 Srebrenica

V souvislosti se zvýšeným tlakem mezinárodních společenství na ukončení války, byla v květnu 1994 vytvořena kontaktní skupina pro Bosnu a Hercegovinu¹⁰. O měsíc později tato skupina navrhla plán mírového řešení v podobě rozdělení země v poměru 51% pro bosňácko-chorvatskou federaci a 49% pro bosenské Srby, jak je vidět v příloze č. 3. Problém byl, že v té době kontrolovali bosenští Srbové skoro 70% území Bosny a Hercegoviny (Hladký, 2005, s. 285). Byli by tak nuceni se vzdát velkého prostoru, který v předchozích fázích války dobyli. I z tohoto důvodu bosenští Srbové návrh odmítli i přesto, že s ním bosňácko-chorvatská federace souhlasila. Výsledkem bylo další zpřísnění přístupu k bosenským Srbům ze strany OSN.

Boje pokračovaly. Přesto, že bylo na konci roku 1994 dohodnuto čtyřměsíční příměří, nebylo na mnoha místech dodržováno. Příměří využily všechny strany k nasbírání sil do dalších bojů, které po čtyřech měsících opět propukly (Glenny, 2003, s. 498).

V létě 1995 vyvrcholily boje a došlo k dobytí několika zón, obývaných Bosňáky, které byly pod ochranou jednotek UNPROFOR, bosenskými Srby, kteří tato území obklíčili již v dřívějších fázích války (Tejchman, 2016, s. 351).

Článek Mladé fronty ze začátku července 1995 informuje: *"Dokonce z pohledu vžitých standardů již tři roky trvající války se situace v Bosně v uplynulém týdnu dramaticky vyhrtila"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 158, s. 8). V době kdy se začíná mluvit o náznacích na stažení vojsk OSN ze země, začala letadla bosenských Srbů narušovat bezletové zóny

¹⁰ Kontaktní skupina byla složena ze zástupců USA, Německa, Velké Británie, Ruska a Francie.

a jejich jednotky zaútočily na vojáky OSN v oblasti bezpečných zón a muslimských enkláv, především v oblasti kolem města Srebrenica (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 158, s. 8). Haló noviny informovaly o útoku bosenských Srbů na Srebrenici již o tři dny dříve krátkým článkem ve své zahraniční rubrice (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 156, s. 6). Haló noviny pokračují v informování o bojích kolem Srebrenice i v následujících dnech, opět krátkými sděleními. Druhý článek již s větším nadpisem, podává informaci o tom, že se bosenská Srbové i za pomoci tanků probili do této muslimské enklávy. Zabit byl i jeden z příslušníků nizozemského oddílu UNPROFOR (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 158, s. 4).

Druhý den se v obou denících objevuje zpráva o hrozbě leteckých útoků ze strany OSN, na pozice bosenských Srbů, pokud se nestáhnou zpět z města. OSN také žádá propuštění svých zajatých vojáků z Nizozemska, kteří město chránili (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 159, s. 6; MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 159, s. 1). Hned následující den provedly jednotky OSN letecký útok na pozice Bosenských Srbů (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 160, s. 6). Článek Mladé fronty na titulní straně informuje, na rozdíl od Haló novin, o symbolickém bombardování, které nemělo velký dopad. Z města, které je jednou z šesti zón pod ochranou jednotek OSN, prý prchá 25000 obyvatel (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 160, s. 1).

Vážnost situace v Srebrenici dokazuje článek Mladé fronty z následujícího dne s nadpisem: *"Srbové zahájily čistky dobyté zóny"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 161, s. 1). Článek poté pokračuje v zahraniční rubrice. Objevuje se v něm mimo jiné výzva Aliji Izetbegoviče, aby OSN a NATO zasáhly proti bosenským Srbům silou. Francie je k takovému zásahu prý připravena, avšak naráží na odmítavý postoj OSN. Článek také informuje, že do oblasti přijel generál bosenských Srbů, Ratko Mladič, v doprovodu několika nákladních aut, které začínají odvážet muslimské uprchlíky, neznámo kam. Vedle článku se nachází mapa, na které jsou vyobrazeny všechny chráněné oblasti v Bosně a Hercegovině (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 161, s. 1).

Druhý den oba deníky podávají zprávy o velkém počtu lidí utíkajících z oblasti Srebrenice. Mladá fronta na své titulní straně tvrdí, že

jde o největší exodus lidí za poslední tři roky války. U článku je fotografie cesty, na které se přesouvá velký počet lidí na bezpečné území letiště v Tuzle (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 162, s. 1). V zahraniční rubrice článek pokračuje sdělením, že již přibližně 14000 lidí opustilo oblast pod kontrolou bosenských Srbů. Do celkového počtu obyvatel Srebrenice zatím chybí kolem 7000 obyvatel. Objevují se předpoklady, že 3000 z nich tvoří vojenské jednotky Bosňáků, schovávající se v kopcovitých oblastech kolem Srebrenice. Osud ostatních je zatím nejasný, avšak předpokládá se, že z města utekla drtivá většina obyvatel (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 162, s. 6). Haló noviny podávají poněkud rozdílnou informaci o počtu lidí, kteří oblast opustili. S odkazem na informační agenturu DPA informují, že bosenští Srbové umožnili odchod 7000 lidí. Deník také uvádí prohlášení Radovana Karadžiče, že při útoku nebyl zabit jediný civilní obyvatel a v oblasti nyní panuje klid. Zároveň dodává, že všechny muslimské chráněné oblasti musí být opravdu demilitarizované a nemohou již sloužit jako základna pro útoky Muslimů, kteří se po nich vždy stáhli do bezpečí pod ochranu jednotek OSN (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 162, s. 6). U článku je otištěna fotografie, vyobrazující vojáky bosenských Srbů, jak podávají cigarety Muslimským uprchlíkům. Mladá fronta ve svém posledním, zde zmíněném článku, podává toto sdělení: *"Přes obrázky šířené srbskými médii, vypovídajícími o přátelských vztazích mezi srbskými vojáky a muslimským obyvatelstvem, uprchlíci vypovídají o brutalitě útočnicků"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 162, s. 6). Přesně takový obrázek se objevuje v Haló novinách.

V následujících dnech bosenští Srbové zaútočili na další chráněnou zónu, Žepu. Francie požadovala uskutečnění vojenské akce na ochranu či znovudobytí chráněných oblastí, avšak narážela na váhavý postoj ostatních států. Po několika dnech jednání a dobytí Žepy, se NATO rozhodlo pro vyhlášení ultimáta bosenským Srbům a prohlásilo, že pokud dojde k napadení další chráněné oblasti Goradže, ke které se jednotky bosenských Srbů blížily, dojde k leteckým úderům na jejich pozice a jednotky.

V souvislosti s událostmi ve Srebrenici informuje dále Mladá fronta článkem na své titulní straně s názvem: *"Srbové v uniformách OSN údajně vraždili Muslimy"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 168, s. 1). V textu se obyvatelé, kteří ze Srebrenice utekli, zmiňují, že vojáci bosenských Srbů se ve městě převlékli do uniforem OSN a vraždili muslimské civilisty. Zprávy o krutostech bosenských Srbů při dobývání Srebrenice nejsou ojedinělé. Uprchlíci z města také vypovídají o mnoha mrtvých podél cest či znásilňování žen. Devět dní po dobytí Srebrenice je stále pohřešováno 8000 obyvatel z tohoto města (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 168, s. 1).

Postupně se v některých člancích Mladé fronty začínají objevovat informace o důkazech, jež svědčí o zločinech bosenských Srbů páchaných na obyvatelstvu Srebrenice. USA prý předložily důkazy o masových hrobech kolem Srebrenice, ve kterých by mělo být až 2700 mrtvých Muslimů (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 188, s. 1).

Další zmínka o Srebrenici je až ze 17. listopadu 1995, kde se článek v Mladé frontě věnuje obvinění Ratka Mladiče a Radovana Karadžiče mezinárodním soudním dvorem v Haagu. Oba byli obviněni z několika válečných zločinů mimo jiné i z masových poprav ve Srebrenici. Článek tvrdí, že se objevilo několik osob, které tyto popravy přežily a dokázaly uprchnout a podle jejich popisu našel americký reportér dva masové hroby (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 269, s. 8).

V té době ještě nebyl znám rozsah tohoto masakru. Počty obětí se i v současné době liší, stejně jako názory na tento masakr. Nejčastěji uváděné číslo obětí však jde do tisíců (Honig a Both, 2001, s. 20-21). Oficiální verze vychází ze seznamu přibližně 7000 popravených osob. Objevují se názory, že masakr byl jen propagandistickým aktem Bosňáků, ovšem popravení mnoha osob při dobytí Srebrenice, je faktem a počet popravených nic nemění na hrůznosti tohoto činu (Tejchman, 2016, s. 351).

Oba deníky poskytovaly o útoku na Srebrenici shodné informace. Rozdíl v informování byl v jeho způsobu a četnosti článků. Haló noviny informovaly o útoku a následném dobytí Srebrenice pomocí krátkých zpráv ve své zahraniční rubrice. Informace v člancích se soustředily

převážně na fakta o postupu bosenských Srbů. Po dobytí této chráněné zóny ovšem informace z oblasti končí a Haló noviny se již věnují jiným tématům pokračujícího konfliktu, například útoku bosenských Srbů na další chráněnou zónu, Žepu. Ve většině případů měla Mladá fronta své články umístěné na titulní straně. I po dobytí chráněné zóny pokračovala v informování o situaci uprchlíků ze Srebrenice. Články byly často doplněné obrazovým materiálem, nejčastěji fotografiemi, jak z oblasti Srebrenice, tak i z jiných míst v Bosně a Hercegovině, například ze Sarajeva, kde také docházelo k ozbrojeným střetům. Články Mladé fronty byly podstatně obsáhlejší a v některých číslech deníku zabíraly články o konfliktu v Bosně a Hercegovině dokonce půl strany v zahraniční rubrice. Větší množství jednotlivých článků, oproti předchozím letům, bylo pravděpodobně způsobeno faktem, že v roce 1995 došlo k rozšíření zahraniční rubriky Mladé fronty o jednu stranu. Informování Mladé fronty o situaci v Bosně a Hercegovině tak bylo více komplexnější a to i díky přiložení obrazového materiálu. Ten se věnoval humanitární situaci nebo zobrazoval vojenské jednotky OSN a dokresloval popisované události. Haló noviny žádné fotografie či mapy k tomuto tématu neotiskly.

3.11 Chorvatská ofenzíva a letecké údery NATO

Na začátku srpna 1995 podnikli Chorvaté ofenzívu proti Republice srbská Krajina¹¹. Ačkoliv se může tato skutečnost zdát nesouvisející s válkou v Bosně a Hercegovině, opak je pravdou. Při popisu války v Bosně a Hercegovině nelze brát chorvatsko-srbský konflikt odděleně od konfliktu v Bosně a Hercegovině, jelikož jedno ovlivňovalo druhé, jak ve vojenské rovině, tak i v rovině politické. Konflikt mezi Chorvatskem a Srbskem, měl výrazný dopad na Bosnu a Hercegovinu jak v počátku války, tak i nyní na jejím konci. Jelikož Chorvatsko, prostřednictvím bosenských Chorvatů spolupracovalo s bosenskou vládou, došlo ke spolupráci i při této

¹¹ Republika srbská Krajina zahrnovala oblast v jihovýchodním pohraničí Chorvatska. Jednalo se o ekvivalent Republiky srbské v Bosně a Hercegovině. Tento státní útvar byl založený Srby v Chorvatsku, kteří nesouhlasili s odtržením Chorvatska od Jugoslávie.

ofenzívě, kdy se k útoku proti srbským jednotkám zapojila také vojska bosenských Chorvatů a Bosňáků (Lovrenović, 2000, s. 197).

Na konci srpna 1995 došlo k dalšímu masakru v Sarajevu, opět po vystřelení granátů, které zabily 37 lidí a dalších 85 zranily. Podle informací UNPROFOR byly střely s jistotou vypáleny z pozic bosenských Srbů. V souvislosti s tím, zahájilo NATO masivní bombardování pozic bosenských Srbů. Této situace využily jednotky bosňácko-chorvatské federace ke svému protiútoku. V prvních týdnech následujícího měsíce se jim podařilo dobýt velké území, do té doby ovládané bosenskými Srby. Nutno dodat, že při útěku srbských obyvatel z dobytých oblastí, docházelo často k jejich zabíjení ze strany bosenských Chorvatů i Bosňáků (Šesták et al., 1998, s. 641). V tomto ohledu byla tato válka opravdu hrůzostrašná a rozhodně nelze tvrdit, že se válečných zločinů dopouštěla pouze jedna strana a druhá byla pouhou obětí.

Tyto události způsobily oslabení pozice bosenských Srbů a výrazně přispěly k dohodě o zastavení bojů na začátku října. I díky výraznému působení diplomacie USA, především jejího náměstka ministra zahraničí Richarda Holbrooka, se všechny strany dohodly na mírovém jednání, které mělo proběhnout na přelomu října a listopadu (Hladký, 2005, s. 289).

V souvislosti s chorvatskou ofenzívou a bombardováním NATO bych se chtěl nyní zaměřit na některé nadpisy, jež se v té době objevily ve zkoumaných denících. Je obecně známé, že nadpis článku má zaujmout čtenáře a poskytnout mu základní a stručné informace, o čem bude článek pojednávat. O jakési bulvarizaci některých nadpisů Haló novin, jsem se již zmínil výše v této práci. Při informování o událostech z léta 1995 se na stránkách Haló novin opět objevuje jistá bulvarizace nadpisů. Haló noviny informovaly o událostech od začátku konfliktu převážně neutrálně, jelikož se jejich popis situace soustřeďoval především na faktické popisy událostí a jednotlivých válečných střetů, bez nějaké hlubší analýzy nebo vyjadřování názorů na události. Nyní nadpisy Haló novin obsahují určité prvky bulvarizace a také jednoznačně odsuzují vojenskou intervenci NATO.

Při chorvatské ofenzívě proti Srbům se v Haló novinách objevují nadpisy jako: *"Chorvati vraždí srbské uprchlíky"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 184, s. 1) nebo *"Rozvášnění Chorvati se mstí"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 186, s. 1). Nechci obhajovat válečné krutosti, avšak tyto nadpisy se snaží o jakési "senzační" vyznění. Pro srovnání nadpisy Mladé fronty: *"Desetitisíce Srbů prchají z obav před mstou Chorvatů"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 183, s. 1) nebo *"Uprchlíky provází bludný kruh násilí"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 188, s. 1) také informují o těchto událostech, avšak způsobem, který nevybočuje ze zajetého stylu, využívaným oběma deníky v předchozích fázích konfliktu.

Již jsem se zmínil, že Mladá fronta, stejně jako mnoho zahraničních deníků, kritizovala nečinnost NATO a OSN v předchozích fázích války. Tato kritika se v Haló novinách neobjevovala. Když nyní bombardovalo NATO bosenské Srby, objevily se nadpisy, které činnost NATO jednoznačně odsuzují, či určitým způsobem zesměšňují. První nadpis nad článkem informujícím o počátku útoku sil NATO na srbské pozice zní: *"NATO vycenilo zuby"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 203, s. 1). Následující nadpisy odsuzující počínání aliančních jednotek zní: *"NATO pokračuje v masakru"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 208, s. 1), *"NATO v roli agresora"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 209, s. 6), *"NATO dělá hloupost"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 218, s. 6), podnadpis v jednom čísle také hlásí: *"NATO se vymyká kontrole a dělá si z Bosny vražednou střelnici"* (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 214, s. 6).

Haló noviny pokračovaly v odsuzování útoku NATO také články, které zpochybňovaly vystřelení granátu na Sarajevo na konci srpna z pozic bosenských Srbů. Právě v návaznosti na tuto událost NATO podniklo své útoky. Článek Haló novin se odkazuje na ruský deník Pravda, podle kterého mezinárodní tým balistických expertů konstatoval, že granát byl vystřelen z pozic sarajevského režimu (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 242, s. 4). Tyto pochybnosti měla ruská strana již několik dní po události a s útokem NATO nesouhlasila. Mladá fronta tento názor ve svých článcích nereflektovala a o události informovala v souladu s oficiálními informacemi NATO.

V této události opět vidím jasnou paralelu se současností. S incidentem, který proběhl v Sýrii v dubnu letošního roku, útok chemickými zbraněmi odsouzený a "potrestaný" západními zeměmi, které podle vlastních slov mají důkazy, jež objasňují, kdo za útokem stál. Ruská strana s tvrzením západních zemí nesouhlasí, stejně jako s odvetným útokem. Je to srovnatelná situace, jako ta, co se před 23 lety odehrála v Bosně a Hercegovině.

3.12 Daytonská dohoda

1. listopadu 1995 začalo v USA, na vojenské základně u města Dayton, mírové jednání. Podle amerického náměstka ministra zahraničí Richarda Holbrooka, bylo prý toto místo vybráno záměrně, především pro jeho izolovanost, aby jednání nebylo rušeno nežádoucími vlivy (Šesták et al., 1998, s. 641).

Oba deníky o začátku mírového jednání informovaly ve svých zahraničních rubrikách. Mladá fronta v článku s nadpisem: "*Účastníci schůzky o míru v Bosně vyjádřili před jednáním optimismus*" (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 255, s. 9), sděluje, že jednání se zúčastní chorvatský prezident Franjo Tuđman, bosenský prezident Alija Izetbegović, srbský prezident Slobodan Milošević¹² a také zástupci světových mocností. Franjo Tuđman vyslovil přesvědčení, že se povede nalézt řešení a ve stejném duchu se vyjádřil také Slobodan Milošević, který očekává nastolení míru v zemi (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 255, s. 9). Haló noviny, v článku s nadpisem: "*Jednání s nejistým výsledkem*" (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 255, s. 6), podávají výpověď amerického zmocněnce a hlavního vyjednavče, Richarda Holbrooka, který očekává složité rozhovory s nejistým výsledkem. Podle něj prý nebudou Spojené státy čekat na návrhy zúčastněných prezidentů, ale chtějí sami přednést své vlastní (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 255, s. 6).

¹² Američtí diplomaté, kteří jednání vedli, si vymohli, že delegace bosenských Srbů, může být jednání přítomna, avšak zastupovat ji bude srbský prezident Milošević (Hladký, 2005, s. 289).

Od začátku jednání píší deníky zprávy, které obsahují indicie o tlaku, který je na všechny strany vyvíjen, aby mírovou dohodu podepsaly. Mladá fronta například popisuje varování Billa Clintona, jež konstatoval, že toto jednání může být na dlouhou dobu poslední, které může ukončit válku (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 256, s. 8). Haló noviny ve svém sloupku s Komentářem týdne uvažují o důvodech všech tří stran, které pravděpodobně povedou k podpisu dohody. Slobodan Milošević prý na jednání přistoupil především z důvodu, aby byly zrušeny mezinárodní sankce pro Jugoslávii a tudíž smlouvu musí podepsat. Franjo Tuđman si prý je vědom svého favorizovaného postavení z hlediska NATO, USA a Německa, ale jejich podpora není bezmezná a Alija Izetbegović prý bude nakonec také kapitulovat, jelikož hrozba společného postupu Chorvatska, Srbska a USA nemusí vyvážit současnou podporu islámských zemí (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 258, s. 6).

Mírová jednání se vedla již dva týdny, aniž by deníky informovaly o nějakých zásadních pokrocích. Postup při jednání nepřinesla ani účast amerického ministra zahraničí Warrena Christophera (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 268, s. 9). Nedostatek informací v denících byl jistě způsoben právě úmyslnou izolovaností jednání. Hned druhý den po článku vytištěném v Mladé frontě, informují Haló noviny v krátké zprávě o jistém pokroku. Byla uzavřena dohoda mezi Chorvatskem a Bosnou o ekonomické spolupráci a také dohoda o návratu uprchlíků z obou zemí (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 269, s. 6).

Následující články Mladé fronty poukazují na skutečnost, že se mírové rozhovory dostaly do konečné fáze. A dohoda by mohla být brzy podepsána (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 270, s. 8). Avšak zmiňují také, že stále panuje neshoda u některých zásadních otázek, především v oblasti rozdělení území (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 271, s. 8). V podobném duchu se vyjadřují také Haló noviny a v úterním čísle poukazují, že na pondělí bylo vyhlášeno ukončení mírového jednání i v případě, že by nebylo dosaženo shody (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 272, s. 6). Mladá fronta v ten samý den vydává informaci, že jednání nebyla ukončena v předem stanoveném limitu a dále pokračují (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 272, s. 1).

Následující den podává Mladá fronta, na předním místě své titulní strany, zprávu o dosažení dohody. Článek pod nadpisem: *"Po téměř čtyřech letech má Balkán šanci dočkat se míru"* (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 273, s. 1), informuje, že prezidenti všech tří stran dosáhli v Daytonu dohody, která by měla vést k ukončení tohoto dlouhotrvajícího konfliktu. O mírové dohodě informuje prezident USA Bill Clinton s poukázáním, že Bosna a Hercegovina bude zachována jako jednotný stát, který bude složen z chorvatsko-muslimské federace a bosenskosrbské republiky (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 273, s. 1). Vedle článku je také umístěna fotografie Billa Clintona, oznamujícího uzavření mírové dohody. Haló noviny o této události informují prostřednictvím kratičké zprávy v dolním rohu titulní strany, v sekci "Došlo před uzávěrkou" a odvolává se na informace CNN (Haló noviny, 1995, roč. 5, č. 273, s. 1).

Jak je vidět v příloze č. 4, Daytonská dohoda rozdělila zemi na dva subjekty, bosňácko-chorvatskou federaci, které připadlo 51% území a Republiku srbskou, se 49% území (Glenny, 2003, s. 500). Federace byla složená z deseti kantonů a Republika srbská ze sedmi oblastí a 63 okresů. Na přiložené mapě je také vidět distrikt Brčko, rozdělující Republiku srbskou, který získal nezávislé postavení s vlastním parlamentem a soudy. Bosna a Hercegovina jako celek měla disponovat jednotnou ústavou a ústřední moc měla být zastoupena tříčlenným předsednictvem, přičemž dva zástupci reprezentovali bosňácko-chorvatskou federaci a jeden Republiku srbskou (Tejchman, 2016, s. 352).

14. prosince byla v Paříži při slavnostním ceremoniálu podepsána konečná mírová dohoda. Jak informovala Mladá fronta, ihned poté se sejdou velvyslanci zemí NATO, kteří schválí rozmístění 60 000 vojáků do Bosny a Hercegoviny, kteří budou dohlížet na uplatňování Daytonské dohody (MF Dnes, 1995, roč. 6, č. 293, s. 8).

Oficiálním podpisem mírové dohody skončil největší válečný konflikt na území Evropy od druhé světové války. Nelze tvrdit, že jedna strana uzavřením Daytonské dohody vyhrála a druhá naopak prohrála. Krvavá válka, trvající 44 měsíců, byla pro všechny jistě prohrou.

4. ZÁVĚR

V úvodu této práce jsem ve zkratce zmínil některé dějinné události, jež vedly k válce v Bosně a Hercegovině. Nacionální tendence, které byly v Titově Jugoslávii potlačeny, zejména snahou řešit národnostní otázku, se po smrti Josipa Broze Tita dostaly opět silně na povrch. Ačkoliv se na konci 80. let 20. století snažily zahraniční velmoci udržet Jugoslávii celistvou, i za mohutné finanční pomoci, došlo k tomu, o čem se v jugoslávských i zahraničních politických kruzích delší dobu hovořilo (Dizdarević, 2002, s. 15). Rozpad Jugoslávie sebou přinesl krvavý válečný konflikt, který výrazným způsobem ovlivnil celou jihoslovanskou oblast. Tato práce se zaměřila na válku v Bosně a Hercegovině, ve které se díky přítomnosti tří hlavních národností, Chorvatů, Srbů a Bosňáků, válečný konflikt rozšířil do enormních rozměrů. Největší válečný konflikt na území Evropy od druhé světové války skončil katastrofou, postihující, jako všechny válečné konflikty, zejména civilní obyvatelstvo. Humanitární krize byla v této zemi obrovská a já jsem na ní chtěl pomocí této práce upozornit, jelikož tato skutečnost je mnohdy opomíjena. Je třeba si uvědomit, že se vše odehrávalo jen několik set kilometrů od hranic České republiky.

Cílem této diplomové práce bylo skrze analýzy dvou deníků, Mladé fronty a Haló novin, podat celkový pohled na válku v Bosně a Hercegovině a především porovnat tyto dva deníky z hlediska způsobu informování veřejnosti o tomto válečném konfliktu. V první řadě je třeba brát v potaz skutečnost, že v letech 1992 až 1995, kdy konflikt probíhal, byly noviny jedním z hlavních zdrojů informací. Éra internetu, jakožto současného hlavního informačního zdroje, nastoupila až mnoho let poté. Nebylo také myslitelné poslat obrazový materiál během pár vteřin, přes tisíce kilometrů, jako je tomu nyní. V současné době není výjimkou, když se informace o nějaké konkrétní události, ať už textové či obrazové povahy, dostane k široké veřejnosti dříve, než je uveřejněna tradičními médii. Vliv novin na veřejné mínění byl v té době značný. Mladá fronta, deník s jedním z největších nákladů v České republice, byl jedním z

nejrozšířenějších zdrojů informací o okolním světě. I to byl jeden z důvodů, proč jsem si jej vybral k analýze v této práci. Druhým deníkem vybraným k analýze, byly stranické Haló noviny, které sice měly náklad výrazně nižší, avšak právě tato rozdílnost mezi deníky byla mým záměrem.

Přes tyto rozdílnosti informovaly oba deníky, především v počátečních fázích války, velmi podobným způsobem. Faktické informace o událostech na počátku války byly v podstatě totožné. Oba deníky často odkazovaly na stejné zdroje a formulace jednotlivých sdělení byly mnohdy velmi shodné. K tomu jistě přispíval nedostatek informačních zdrojů v oblasti na počátku války.

V průběhu prvního roku konfliktu nastala výrazná změna. Zprávy o jednotlivých vojenských střetech sice neustaly, avšak výrazně je doplnilo informování o humanitární situaci v Bosně a Hercegovině. V důsledku války došlo k obrovskému utrpení lidí a oba deníky tuto situaci reflektovaly na svých stránkách. Články také začaly být doplňovány obrazovým materiálem, který utrpení obyvatel země ještě více podtrhoval. V souvislosti s tím se vytvořila uprchlická vlna směřující z Bosny a Hercegoviny do evropských zemí a pochopitelně i do bývalého Československa. V tomto bodu vidím jeden z největších rozdílů mezi oběma deníky. Vzhledem k levicovému zaměření Haló novin bych očekával, že zprávy o uprchlících na našem území, se budou objevovat především v tomto deníku. Opak byl pravdou a zpravodajství o příchozím obyvatelstvu Bosny a Hercegoviny se objevovalo v Mladé frontě. Haló noviny věnovaly tomuto tématu pozornost pouze v několika málo krátkých článkách, které celkový obraz o uprchlících v bývalém Československu, nemohly podat.

Oba deníky v průběhu celého konfliktu podávaly převážně shodné informace o místech, kde probíhaly aktuální boje. Zejména články Haló novin byly zaměřené na informování o místech střetů. Mladá fronta tyto zprávy samozřejmě také poskytovala, avšak její články se oproti Haló novinám, více věnovaly ohlasům mezinárodních společenství a celkové politické situaci ohledně konfliktu v Bosně a Hercegovině. Články Haló

novin obsahovaly méně analýzy probíhající situace a zaměřovaly se spíše na faktické zprávy ohledně jednotlivých střetů. To mohlo být způsobeno odlišným zaměřením novin, pozorností na jiná témata a také prostorem, jež oba deníky měly k dispozici. Mladá fronta měla zahraniční rubriku rozloženou na dvě strany, zatímco Haló noviny věnovaly zahraničním zprávám jednu stranu, v některých číslech jednu a půl strany. V posledním roce konfliktu došlo u obou deníků k rozšíření zahraniční rubriky. Mladá fronta zvýšila počet stran na tři a Haló noviny na celé dvě strany.

Důležitým rozdílem mezi deníky bylo využívání sloupků s komentáři. Zatímco Haló noviny vydávaly jednou za týden sloupek "Komentář týdne", ve kterém se situaci v Bosně a Hercegovině věnovaly velmi okrajově či jako součást jiných sdělení, Mladá fronta využívala sloupek "Komentáře", v souvislosti s Bosnou a Hercegovinou, výrazně častěji. Tyto sloupky jsou dle mého názoru poměrně důležité, jelikož názory v nich vyslovené obecně zastupují celý deník a redakci. Právě v těchto sloupcích Mladá fronta vyjadřovala v průběhu celého konfliktu kritiku mezinárodních společenství, zejména OSN a NATO. Kritika se týkala váhavosti a v některých případech neschopnosti těchto mezinárodních společenství účelně zasáhnout a ukončit válečný konflikt. Stejný pohled sdílely také některé zahraniční deníky, jejichž zprávy se v Mladé frontě objevovaly. Jelikož Haló noviny informovaly zejména o událostech jednotlivých bojových střetů, nepodrobovaly tak konflikt, po podstatnou část jeho trvání, v podstatě žádné hlubší analýze či kritice. To se ovšem změnilo až v samotném závěru války, kdy se v Haló novinách objevila ostrá kritika proti ozbrojeným zásahům NATO vůči bosenským Srbům.

V práci jsem se zaměřil také na četnost článků v jednotlivých tematických okruzích, jejich polohu v denících a velikost nadpisů. Tyto informace totiž napoví, jak velký důraz jednotlivé deníky tématům věnovaly. Zda se pro ně jednalo o téma okrajové, či zda ho považovaly za podstatné a relevantní. Ve většině tematických okruzích měla Mladá fronta větší četnost článků zabývajících se daným tématem. Jak jsem již

zmínil výše, k velmi výraznému převýšení počtu článků došlo v případě informování veřejnosti o uprchlících na území tehdejšího Československa.

Většina článků byla umístěna pochopitelně v zahraničních rubrikách deníků. Po celou dobu konfliktu se tyto články objevovaly zejména na předních místech zahraniční rubriky a často byly opatřeny výraznými nadpisy. Vzhledem k velikosti konfliktu je to pochopitelné. Přesto měla Mladá fronta své nadpisy častěji psané větším fontem, než tomu bylo u Haló novin. Nutno dodat, že tato kategorie neměla v některých případech jasný systém a větší nadpisy se objevovaly u zpráv, u kterých bych to osobně nečekal a při, dle mého názoru, zásadnějších událostech, byly nadpisy psané menším fontem. To platilo pro oba deníky. Velikost nadpisu tak v některých případech nesouvisela se samotným sdělením zprávy, ale s tím, aby strana měla daný estetický rozměr. Z toho soudím, že o důležitosti některých článků vypovídalo spíše jejich umístění na straně, než velikost nadpisu.

U zásadních událostí se články objevovaly také na titulních stranách. Větší počet článků na titulní straně měla za celé sledované období jednoznačně Mladá fronta. Především při jednáních o mírových plánech a poté v konečné fázi konfliktu se články na titulních stranách objevovaly nejčastěji. Odpovídá to důležitosti a důrazu, který deníky událostem přikládaly.

Na počátku práce jsem si zvolil výzkumnou hypotézu, která předpokládala, že s ohledem na rozdílnost vybraných deníků se bude lišit způsob jejich informování a také četnost jednotlivých článků týkajících se války v Bosně a Hercegovině. Tato hypotéza se v mnoha ohledech potvrdila. Četnost článků, jejich umístění a důraz kladený na téma byly opravdu rozdílné. Jak jsem již zmínil výše, rozdílnost nespočívala v informování o místech, kde aktuálně konflikt probíhal, či o jednotlivých mírových jednáních, ale v právě v důrazu na jednotlivé tematické okruhy, které reprezentovaly jednotlivé kapitoly této práce.

Součástí hypotézy byl také předpoklad, že Haló noviny, jakožto stranický deník, budou o válce informovat tendenčně. Jelikož v Haló

novinách chyběly sloupky s komentáři a články se soustředily především na aktuální místa bojových střetů, tento předpoklad se nepotvrdil. Výjimka nastala až u událostí, které předcházely konci konfliktu, kdy Haló noviny tvrdě kritizovaly NATO a jejich ozbrojené zásahy proti bosenským Srbům. Tato kritika jistě souvisela s událostmi na domácí politické scéně. Přesně v té době se vedly diskuse ohledně vstupu České republiky do NATO a Haló noviny tento záměr na svých stránkách ostře odmítaly.

Dá se tedy tvrdit, že právě Mladá fronta, která po celou dobu konfliktu kritizovala neschopnost NATO náležitě zasáhnout, informovala s jakousi tendencí přimět světová společenství konat. Stejný postoj zaujímaly také některé zahraniční deníky, jejichž zprávy se v Mladé frontě objevovaly.

Chtěl bych také zdůraznit až nápadnou podobnost formulací v některých člancích obou deníků. Je zřejmé, že v některých případech používaly oba deníky shodný zdroj zpráv, především tuzemské a zahraniční tiskové agentury.

V mé práci upozorňuji i na některé události, jež jsou přesnou paralelou na současné dění ve světě. Válka v Bosně a Hercegovině způsobila velkou uprchlickou vlnu do ostatních evropských států. Tehdejší situace je v mnohém velmi shodná se současnou uprchlickou krizí. Je tedy vidět, že místo, aby se evropské státy poučily z relativně nedávných událostí války v Bosně a Hercegovině, je přístup k těmto situacím stále stejný a vyvolává stejné politické problémy, jako v minulosti.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny

Mladá fronta dnes. Praha: MAFRA, a.s. roč. 3 - 6. ISSN 1210-1168

Haló noviny. Praha: Futura, a.s. roč. 2 - 5. ISSN 1210-1494

Literatura

BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPLOVÁ, 2011. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3028-8.

DISMAN, Miroslav, 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0139-7.

DIZDAREVIĆ, Raif, 2002. *Od smrti Tita do smrti Jugoslávie: svědectví*. Praha: Vašut nakladatelství. ISBN 80-7236-171-6.

GLENNY, Misha, 2003. *Balkán: 1804-1999: nacionalismus, válka a velmoci*. Praha: BB art. ISBN 80-7257-976-2.

HLADKÝ, Ladislav, 1993. *Jugoslávská krize a její historické souvislosti*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 62 s. Panorama dějin. ISBN 80-85467-15-1.

HLADKÝ, Ladislav, 1996. *Bosna a Hercegovina: historie nešťastné země*. Brno: Doplněk. Studijní texty (Doplněk). ISBN 80-85765-61-6.

HLADKÝ, Ladislav, 2005. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3674-5.

HONIG, Jan Willem a Norbert BOTH, 2001. *Srebrenica: zpráva o válečném zločinu*. Přeložil Šimon PELLAR. Praha: Mladá fronta. Fakta (Mladá fronta). ISBN 80-204-0905-X.

JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2003. *Média a společnost*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-697-7

KOVAČEVIĆ, Slobodanka a Putnik DAJIĆ, 1998. *Chronology of the Yugoslav crisis*. Belgrade: Institute for European Studies. ISBN 9788682057192.

LA PELLE, Nancy, 2004. Simplifying Qualitative Data Analysis Using General Purpose Software Tools. *Field Methods*. 16(1), 85-108. ISSN 1525-822X

LOVRENOVIĆ, Ivan, 2000. *Bosna a Hercegovina: krátký přehled kulturní historie*. Vyd. 1., České vyd. Praha: ISE. ISBN 80-86130-05-3.

O'SULLIVAN, Tim, Brian DUTTON a Philip RAYNER, 1998. *Studying the Media*. 2nd ed. London: Bloomsbury. ISBN 9780340676851

PELIKÁN, Jan, L. HAVLÍKOVÁ, T. CHROBÁK, J. RYCHLÍK, M. TEJCHMAN a O. VOJTĚCHOVSKÝ, 2013. *Dějiny Srbska*. 2., dopl. a rozš. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-217-7.

SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ, 2004. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0827-8.

ŠESTÁK, M., M. TEJCHMAN, L. HAVLÍKOVÁ, L. HLADKÝ a J. PELIKÁN, 1998. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 756 s. Dějiny států. ISBN 80-7106-266-9.

TEJCHMAN, Miroslav, 2016. *Balkán ve 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3178-3.

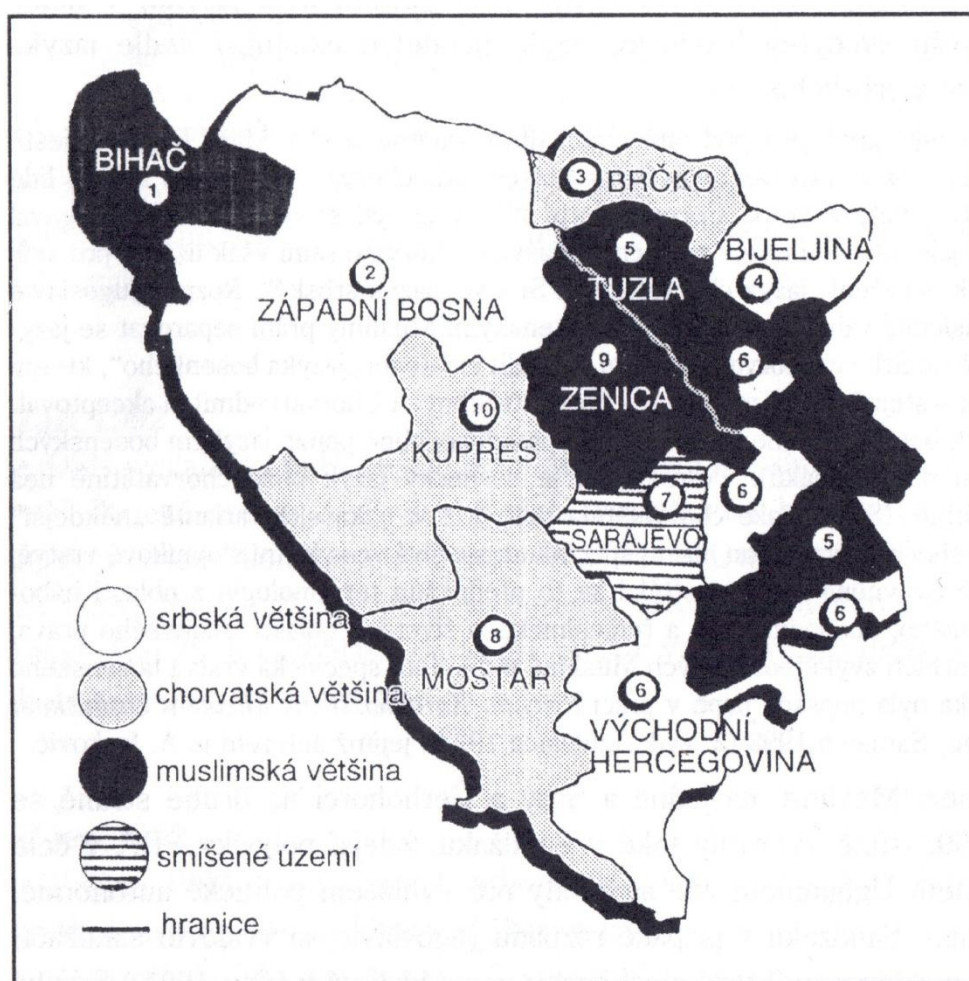
THOMAS, Nigel a Krunoslav MIKULAN, 2008. *Válka v Jugoslávii: Bosna, Kosovo a Makedonie 1992-2001*. Ilustroval Darko PAVLOVIĆ. Praha: Grada. Elita. ISBN 978-80-247-2375-4.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-683-4.

VYKOUKAL, J., B. LITERA a M. TEJCHMAN, 2000. *Východ: vznik, vývoj a rozpad sovětského bloku 1944-1989*. 1. vyd. Praha: Libri, 860 s. Historická řada. ISBN 80-85983-82-6.

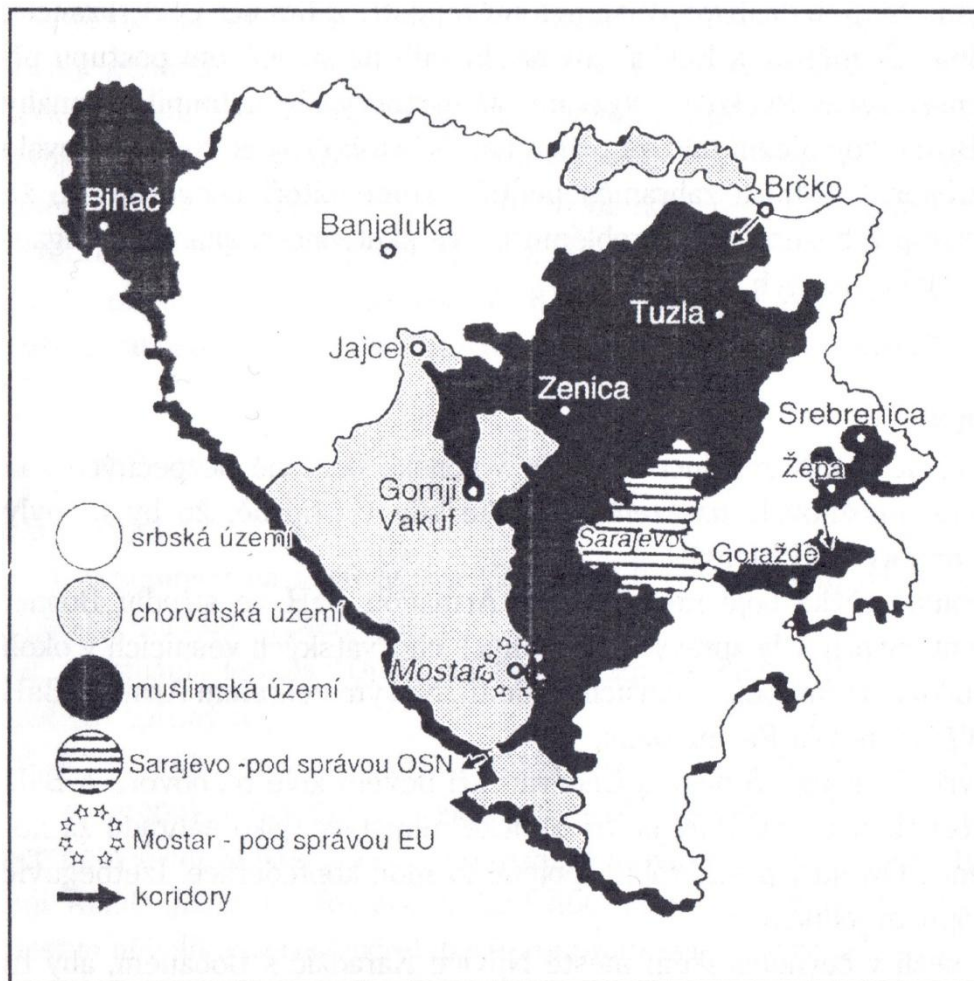
PŘÍLOHY

Příloha č. 1
 Mapa plánu Vance-Owen¹³

¹³ Hladký, 1996, s. 156

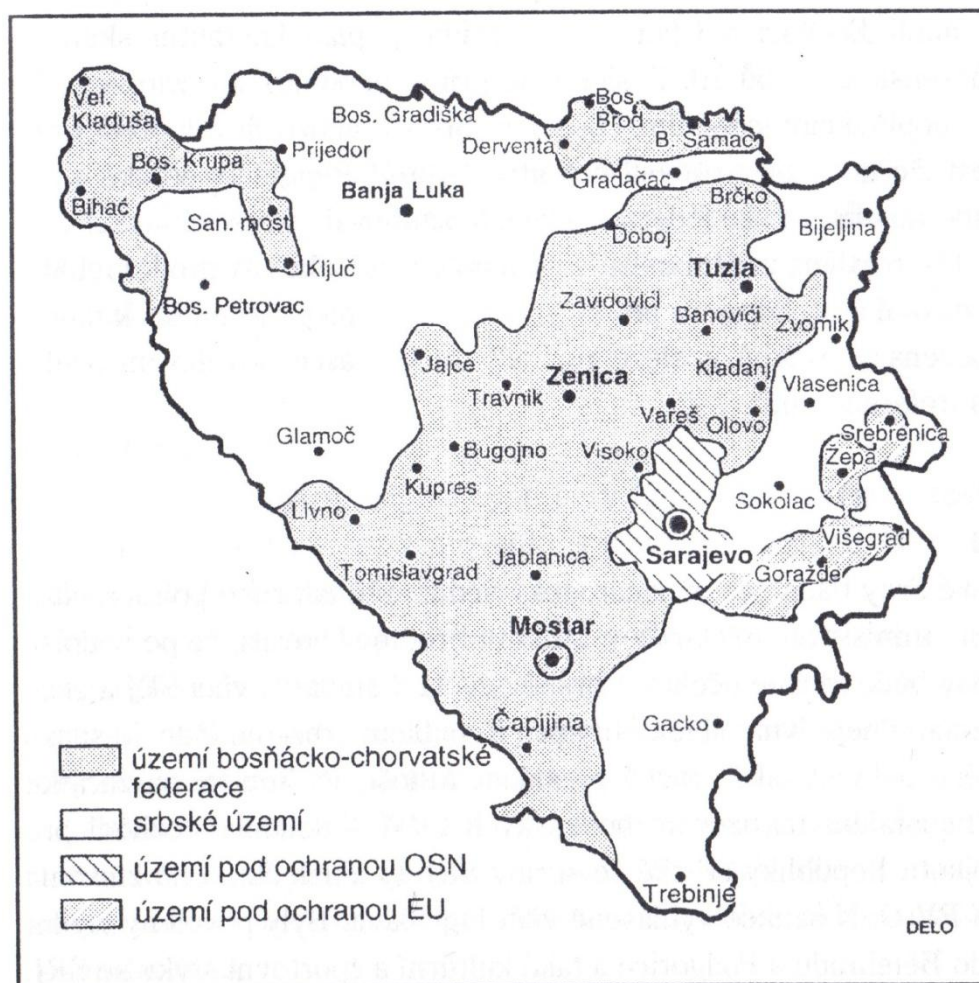
Příloha č. 2
Mapa plánu Owen-Stoltenberg¹⁴

¹⁴ Hladký, 1996, s. 160

Příloha č. 3

Mapa rozdělení Bosny a Hercegoviny navržená kontaktní skupinou¹⁵

¹⁵ Hladký, 1996, s. 169

Příloha č. 4

Rozdělení Bosny a Hercegoviny podle Daytonské dohody¹⁶

¹⁶ Tejchman, 2016, s. 353

RESUMÉ

This diploma thesis focuses on the war in Bosnia and Herzegovina. This war was the greatest war conflict since World War II in Europe. This conflict has brought many victims and also caused a major humanitarian crisis. It is a major event of the early 1990s which took place only a few hundred kilometers from the borders of the Czech Republic.

The aim of this diploma thesis is to analyze two daily newspapers Mladá fronta and Haló noviny to give an overview of the war in Bosnia and Herzegovina and above all to compare these two newspapers in terms of the way how they inform the public about this war conflict. At the beginning of the analysis I also established a research hypothesis. I assumed that there will be a diversity of selected newspapers in the manner of informing about the conflict in Bosnia and Herzegovina as well as the frequency of individual articles will be more markedly different.

As a research method I chose a content analysis, comparative method which allows to compare both newspapers and the methods of hermeneutic text and image analysis.

In this diploma thesis you can find out what the differences were between the two newspapers in informing the public about the war in Bosnia and Herzegovina. Informations in both newspapers was very similar in many aspects but there are also considerable differences in the number of articles and emphasis on selected topics.